

ΑΤΗ

30

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ
† ΠΑΡΑΜΥΘΙΑΣ ΚΑΙ ΦΙΛΙΑΤΩΝ ΑΘΗΝΑΓΟΡΑ
ΤΟΥ ΑΠΟ ΜΕΓΑΛΩΝ ΠΡΩΤΟΣΥΓΚΕΛΛΩΝ

Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΩΝ ΣΥΓΚΕΛΛΩΝ

ΕΝ ΤΟΙΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΙΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ, ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ, ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΑΝΑΤΥΠΩΣΙΣ ΕΚ ΤΟΥ Ζ' ΤΟΜΟΥ ΤΗΣ ΕΠΕΤΗΡΙΑΟΣ
ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΕΓΓΡΑΦΗ
374
ΙΩ. ΒΛΑΧΟΥΔΑΝΟΥ

Α. Π. Β.
ΚΩΝΣΤ. Κ. ΒΗΧΑΣ
1930 ΕΠΙΣΤΗΤΗΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ "ΕΣΤΙΑ"

1930

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ
† ΠΑΡΑΜΥΘΙΑΣ ΚΑΙ ΦΙΛΙΑΤΩΝ ΑΘΗΝΑΓΟΡΑ
ΤΟΥ ΑΠΟ ΜΕΓΑΛΩΝ ΠΡΩΤΟΣΥΓΚΕΛΛΩΝ

Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΩΝ ΣΥΓΚΕΛΛΩΝ

ΕΝ ΤΟΙΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΙΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ, ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ, ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΑΝΑΤΥΠΩΣΙΣ ΕΚ ΤΟΥ Ζ' ΤΟΜΟΥ ΤΗΣ ΕΠΕΤΗΡΙΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ "ΕΣΤΙΑ.."

1930

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΦΙΕΡΟΥΤΑΙ

ΤΩΙ ΠΟΛΥΣΕΒΑΣΤΑΤΩ, ΜΟΙ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗ,
ΤΗΣ ΕΝ ΤΕΡΓΕΣΤΗ, ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΚΥΡΙΩΙ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΩ, ΧΨ ΜΑΡΚΟΥ

ΕΜΩΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΩ, ΣΥΜΠΟΛΙΤΗΙ,
ΣΥΓΓΕΝΕΙ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΠΝΕΥΜΑ ΠΑΤΡΙ,

ΕΥΓΝΩΜΟΣΥΝΗΣ, ΤΙΜΗΣ, ΣΕΒΑΣΜΟΥ
ΚΑΙ ΑΓΑΠΗΣ ΑΔΙΑΠΤΩΤΟΥ

ΕΝΕΚΕΝ.

Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΩΝ ΣΥΓΚΕΛΛΩΝ
ΕΝ ΤΟΙΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΙΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ, ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ ΚΑΙ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Ἡ Μελέτη ἡμῶν περὶ τοῦ θεσμοῦ τῶν Συγκέλλων ἐν τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριαρχείῳ θὰ ἦτο ἐλλιπής, ἂν δὲν ἐπηκολούθει ἡ ἐξέτασις τοῦ θεσμοῦ τούτου καὶ εἰς τὰ ἄλλα Πατριαρχεῖα Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων. Καὶ ἐπελήφθημεν μὲν μετὰ πολλοῦ ζήλου τοῦ ἔργου ἡμῶν, εὐθύς ὁμως ἀπ' ἀρχῆς ἐδοκιμάσαμεν πολλὴν στενοχωρίαν εὐρεθέντες σχεδὸν ἐν παντελεῖ ἐλλεῖπει πηγῶν. Μετὰ τόσας ἐνδελεχεῖς μελέτας ἐλαχίστας μόνον πληροφορίας ἠδυνήθημεν νὰ περισυλλέξωμεν, καὶ ταύτας ἐλάχιστα ἀποδιδούσας· οὐχ ἦττον δὲν ἀπεδυσπετήσαμεν, ἀλλ' ἀποβλέποντες μετὰ στοργῆς εἰς τὸ ἔργον ἡμῶν προετιμήσαμεν νὰ συνεχίσωμεν τὴν προσπάθειάν μας, παρέχοντες ἔστω καὶ ἐλαχίστην συμβολὴν εἰς ἄλλους εὐτυχεστέρους ἡμῶν περὶ τὴν εὐρεσιν πλουσιωτέρων πηγῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας.

Ὡς εἶδομεν ἐν τῷ «Θεσμῷ τῶν Συγκέλλων ἐν τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριαρχείῳ» τὰ περὶ τοὺς Πατριάρχας ἰδιαιτέρα πρόσωπα τὰ ἀποτελοῦντα τὴν θεραπείαν καὶ τὸν ἰδιαιτέρον κλῆρον αὐτῶν κατ' ἀρχὰς ἐλέγοντο ὁμώροφοι, ὁμόστεγοι, ὁμοδαῖοι, οἰκεῖοι τοῦ Πατριάρχου, συνήθως ὁμως ὁμόσκηνοι ἢ σύνοικοι καὶ σύσκηνοι¹. Οὕτω π. χ. Ἐλπίδιος ὁ Ἐπίσκοπος Λαοδικείας, κατὰ τὸν Θεοδώρητον Κύρου, «ἐγένετο σύσκηνος τοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας Μελετίου τοῦ Μεγάλου». Περὶ τοιούτων συσκήνων ἢ συνοίκων, καὶ δὴ τῶν ἑαυτοῦ, διότι καὶ οἱ Ἐπίσκοποι εἶχον τοιούτους, ἀναφέρει ὁ αὐτὸς Θεοδώρητος ἐν τῇ ἀπολογίᾳ του. Ἀναγράφομεν τὸ σχετικὸν χωρίον, διότι δι' αὐτοῦ μᾶς παρέχεται θαυμασία εἰκὼν τῆς δράσεως ἐνὸς Ἐπισκόπου ἐμπνευσμένου καὶ ἔχοντος συναίσθησιν τῆς ἀποστολῆς του.

«Ἐν Μοναστηρίῳ τὸν πρὸ τῆς Ἐπισκοπῆς διατελέσας χρόνον, ἄκων τὴν τῆς Ἐπισκοπῆς ἐδεξάμεν χειροτονίαν· πέντε καὶ εἴκοσι διετέλεσα ἔτη, οὔτε

¹ † Μητροπολίτου Παραμυθίας καὶ Πάργας, Ὁ θεσμὸς τῶν Συγκέλλων ἐν τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριαρχείῳ. Ἐπετ. Ἐταιρ. Βυζ. Σπουδῶν Δ' (1927) σ. 7.

κατεντευχθεὶς ὑπὸ τινος, οὔτε αἰτιασάμενος ἕτερον. Οὐ προσήδρευσε τις δικαστηρίῳ τῶν ὑπ' ἐμὲ εὐλαβεστάτων κληρικῶν ἐν τοσοῦτοις ἔτεσιν. Οὐκ ὀβολόν, οὐχ ἰμάτιον παρὰ τινος ἐδεξάμην· ἓνα ἄρτον ἢ ῥὸν οὐδεὶς τῶν ἐμῶν συνόκων ἐδέξατο πώποτε. Πλήν τῶν ῥακίων, ὧν περιβέβλημαι, οὐδὲν κτήσασθαι ἠνεσχόμην· δημοσίας στοὰς ἐκ τῶν ἐκκλησιαστικῶν προσόδων ἀνέστησα· γεφύρας δύο μεγίστας ᾠκοδόμησα, λουτρῶν ἐπεμελήθητι κοινῶν· ἐκ τοῦ παραῤ-ῥέοντος ποταμοῦ τὴν πόλιν μὴ ὑδρευομένην εὐρών, τὸν ἀγωγὸν κατεσκευάσα καὶ τὴν ἀνυδρον πόλιν ὑδάτων ἐπλήρωσα καί, ἵνα ταῦτα καταλίπω, κόμας ὀκτὼ τῆς Μαρκίωνος καὶ τῶν πέριξ κειμένων πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἐποδηγήτησα· ἄλλην κόμην Εὐνομιανῶν πεπληρωμένην καὶ ἄλλην Ἀρειανῶν τῷ φωτὶ τῆς Θεογνωσίας προσήγαγον καὶ διὰ τὴν θεῖαν χάριν οὐδὲ ἐν παρ' ἡμῖν αἵρετικὸν ὑπελείφθη ζιζάνιον καὶ ταῦτα οὐκ ἀκινδύνως πεποίηκα· ἀλλὰ τὸ αἷμά μου πολλάκις ἐκχύσας καταλευσθεὶς ὑπ' αὐτῶν καὶ εἰς αὐτὰς φθάσας τοῦ Ἄδου τὰς πύλας»¹.

Οἱ οἰκεῖοι οὗτοι τῶν Πατριαρχῶν ὡς σύγγελλοι τὸ πρῶτον ἀπαντῶνται ἐν τῷ πατριαρχείῳ Ἀλεξανδρείας, τὸ δὲ παράδοξον ὅτι ὁ πρῶτος γνωστὸς σύγγελλος ἦτο κοσμικὸς, ὁ Ἰωάννης ἰατρός τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Κυρίλλου παρακολουθήσας αὐτὸν εἰς τὴν ἐν Ἐφέσῳ Γ' Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ καὶ λαβὼν ἐνεργὸν μέρος ἐκτὸς τῆς Συνόδου ὑπὲρ τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ κατὰ τοῦ αἵρετικοῦ Πατριάρχου Κων. πόλεως Νεστορίου, ὡς δείκνυται ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ προσκειμένου τῷ Νεστορίῳ Κόμητος Εἰρηναίου πρὸς τοὺς ἐν Ἐφέσῳ Ἀνατολικούς.

Κυρίως ὁμως περὶ Συγγέλλων, ἐν τῇ γενικῇ ἔτι σημασίᾳ τοῦ ὀνόματος τούτου, γίνεται μνεῖα εἰς τὰ Πρακτικά τῆς Δ' ἐν Κων. πόλει Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ἰσχυρίων ὁ διάκονος Ἀλεξανδρείας ἐν τῷ λιβέλλῳ τῷ ἐπιδοθέντι τῇ Συνόδῳ κατὰ τοῦ αἵρετικοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Διοσκοῦρου προτείνει ὡς μάρτυρας περὶ ὧν κατηγορεῖ τὸν Πατριάρχην, τοὺς Ἀγόραστον, Δωρόθεον, Εὐσέβιον, Διδίωνα, Ἀρποκρατίωνα, Πέτρον, καὶ τὸν Γαϊανόν, περιχύτην τοῦ ἐπίσκοπικοῦ λουτροῦ συνεκδημήσαντα αὐτῷ, ἰδιώτην ὄντα καὶ δυνάμενον πάντα ἀκριβῶς εἰπεῖν.

Ἐκτὸς τοῦ Ἰσχυρίωνος ἐπέδωκε τῇ Συνόδῳ λίβελλον κατὰ τοῦ αἵρετικοῦ Πατριάρχου ὁ πρεσβύτερος Ἀλεξανδρείας Ἀθανάσιος, ὅστις καὶ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ λιβέλλου του εἶπεν· «ἕτοιμος εἰμι καὶ θαρρῶν ἐμαυτῷ, παραγενόμενον αὐτὸν [τὸν Διόσκουρον, ἀπόντα τῆς Συνόδου] ἐπὶ τῆς ἀγιωτάτης ὑμῶν Συνόδου διελέγξαι εἰς πάντα ἅπερ αὐτὸν κατηγορῶ».

Ἐπίσης ὁ Ἰσχυρίων προσέειπεν. «Εἰ παραχθῆ ἐν ταύτῃ τῇ Ἀγιωτάτῃ Συνόδῳ Διόσκορος, ἕτοιμος ἔχω καὶ γὰρ δι' ἐναργῶν ἀποδείξεων ταῦτα πάντα, ἅπερ ἐδίδαξα τὸν ὑμέτερον Ἀγγελικὸν Χορόν, οὐδὲν δὲ ἦττον καὶ τῶν ἐκδο-

¹ Φιλήμονος Φωτοπούλου, Ἱστορικαὶ εἰδήσεις περὶ Θεοδωρήτου ἐπισκόπου Κύρου, Νέα Σιών ἔτος Η' σελ. 643.

θέντων παρ' ἑμοῦ μαρτύρων συγκέλλων αὐτοῦ ὄντων και μετ' αὐτοῦ μέχρι τοῦ νῦν ὄντων και παραφερομένων ὥστε και ἐκ τῶν οἰκειῶν αὐτοῦ ταῦτα δεῖξαι ἀληθῆ εἶναι»¹.

Λίβελλον ἐπίσης κατὰ τοῦ Διοσκούρου κατέθηκε και ἄλλος κατήγορος αὐτοῦ ἐξ Ἀλεξανδρείας, ὁ Σωφρόνιος, κατηγορῶν πρὸς τοῖς ἄλλοις αὐτὸν και ἐπὶ καθοσιώσει. «Και γὰρ τῶν θείων Λαυράτων ἐπὶ εὐτυχία Οἰκουμενικῆ εἰσερχομένων ἐν τῇ μεγάλῃ πόλει Ἀλεξανδρείας, οὐ παρητήσατο (ὁ Διόσκορος) ἔρανα διανεῖμαι πλείστοις δι' Ἀγοράστου και Τιμοθέου και ἐτέρων τινῶν και ταῦτα παρασκευάσαι διωχθῆναι... και παρακαλῶ και δέομαι τὸν ὑμέτερον Ἀγγελικὸν χορὸν, Ἀγόραστον ἐνταῦθα καταλαμβανόμενον, ἕνα τῶν συνεργησάντων αὐτοῦ τῇ μανίᾳ, σύγκελλον αὐτοῦ ὄντα, παρενεχθῆναι και κελεῦσαί μοι ἐπὶ τῆς Ἀγιοτάτης ὑμῶν Οἰκουμενικῆς Συνόδου εἰσελθόντα συστήσαι, πᾶσιν, οἷς ἐδίδαξα. Ἐτοίμως γὰρ ἔχω εἰ ἀξιοθελῆναι τῶν ὑμετέρων ὁσίων ἀκοῶν δεῖξαι τὸν εὐλαβέστατον Ἐπίσκοπον Διόσκορον ταῦτα πεπλημμεληκότα»².

Ὡστε ὁ Ἀγόραστος, ὁ Τιμόθεος, ὁ Δωρόθεος και πάντες ὅσοι ὑπὸ τῶν κατηγορῶν τοῦ Πατριάρχου προσήγοντο ὡς μάρτυρες ἐν τῇ Συνόδῳ ἦσαν οἰκεῖοι και σύγκελλοι τοῦ Πατριάρχου, πλὴν τοῦ Γαϊανοῦ, ὅστις χαρακτηρίζεται ὡς ἰδιώτης.

Ὡς συμπεραίνομεν ἐκ τῶν ἄνω ἐκτεθέντων, και ἐν τῷ Πατριαρχεῖῳ Ἀλεξανδρείας κατὰ τὸν πέμπτον αἰῶνα δὲν εἶχεν εἰσέτι ἀποκρουσιαλλωθῆ ὁ θεσμὸς τῶν Συγκέλλων. Τοῦτο ἐγένετο βραδύτερον, και δὴ ἀφοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἔπλευσαν πλέον πάντες οἱ ἐν τῇ πατριαρχικῇ αὐλῇ νὰ χαρακτηρίζονται ὡς Σύγκελλοι, ὁ δὲ τίτλος οὗτος ἀπεδίδετο μόνον εἰς τὰ ἰδιαίτερα ἐκεῖνα πρόσωπα τοῦ Πατριάρχου, τὰ κατέχοντα ἐξαιρετικὴν θέσιν «ἐν τῷ πατριαρχικῷ κελλίῳ», ἔνεκα τῆς ἀρετῆς και παιδείας και πείρας αὐτῶν, και εἰς τὰ ὅποια ὁ Πατριάρχης ἐνεπιστεύετο τὴν μέριμναν και φροντίδα και διεξαγωγὴν τῶν πολλαπλῶν αὐτοῦ καθηκόντων ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπίβλεψιν και προστασίαν του, και τὰ ὅποια σὺν τῷ χρόνῳ ἀπέκτησαν τιμὴν και ἀξίαν μεγαλυτέραν ὄλων τῶν ἄλλων ἀξιομάτων ὡς και ὠρισμένα προνόμια και ἀπέβησαν τὰ μᾶλλον ἔμπιστα πρόσωπα τοῦ Πατριάρχου, οἱ σύντροφοι τῆς ἰδιωτικῆς του ζωῆς, οἱ κοινωνοὶ τῶν σκέψεών του, οἱ σύμβουλοι τῶν ἔργων του, οἱ πατέρες και ἔξομολογηταί του, οἱ τῶν αὐτῶν ἐφεστίων σύντροφοι και Συγελλῶται «ἡ ἀκοή, ὁ ὀφθαλμὸς και στόμα καρδιά τε και ψυχὴ αὐτῶν».

Ὡς ἐν τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριαρχεῖῳ, οὕτω και ἐν τῷ τῆς Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας και Ἱεροσολύμων, ὁ ἀριθμὸς τῶν Συγκέλλων περιορίσθη εἰς δύο, κατὰ δὲ τὸν ἕκτον αἰῶνα ἐπὶ τῶν Πατριαρχῶν Εὐλόγιου (580 - 607) και Ἰωάννου τοῦ Ἐλεήμονος εἰς ἕνα μόνον, ἔχοντα ἰδιαίτερα προνόμια, παρό-

¹ Σ. Μήλια, Ἐνθ' ἄν. τόμ. Β'. σελ. 120.

² Σ. Μήλια, Ἐνθ' ἄν. σ. 123.

μοια πρὸς τὰ τοῦ ἐν τῇ πρωτευούσῃ τοῦ Κράτους¹. Οὕτως ἐν τῇ βιογραφίᾳ τοῦ Πατριάρχου Ἰωάννου τοῦ Ἐλεήμονος λέγεται ὅτι «ποιεῖ σύναξιν ἐν τῷ εὐκτηρίῳ αὐτοῦ μηδένα ἔχων εἰμὴ τὸν Σύγγελλον αὐτοῦ»².

Τοῦ Πατριάρχου Εὐλογίου γινώσκομεν καὶ τὸν Σύγγελλον, τὸν εἶτα ἐπίσκοπον Δάρνης τὸν ὁσιώτατον Θεόδωρον³· ὁ δὲ Παλλάδιος ἀναφέρει κατὰ τὸν 5^{ον} αἰῶνα Σύγγελλον καὶ Σταυροφύλακα Ἀλεξανδρείας δικάζοντας περὶ τῶν πνευματικῶν ὑποθέσεων τῶν Χριστιανῶν καὶ δεχομένους τὴν ἐξομολόγησιν αὐτῶν: Ἀναγράφομεν μίαν σχετικὴν περικοπὴν τοῦ ἔργου αὐτοῦ.

«... Ἦν δὲ τὸ κοράσιον ὡς ἐτῶν ὀκτώ, (διηγείται εἰς τὸν Παλλάδιον εἰς πατῆρ) ἔκτοτε οὖν ἠνώχλουν τῇ γυναικί μου ὅπως ἀπενέγκωμεν αὐτὴν εἰς παρθενῶνα (Μοναστήριον Γυναικεῖον). Λυτὴ δὲ ἔλεγέ μοι «ἄφες αὐτὴν ἕως ἂν γένηται νομίμου ἡλικίας» γενομένης δὲ αὐτῆς ἐτῶν δεκατεσσάρων λέγω τῇ μητρὶ αὐτῆς, «ἰδοὺ γέγονε νομίμω ἡλικίᾳ· τί οὖν κρατοῦμεν αὐτήν;» καὶ λέγει μοι ἡ σύμβιός μου οὕτως· «ἐγὼ οὐκ ἀφίω αὐτὴν μονάσαι, ἀλλὰ ζευγνύω αὐτὴν ἀνδρὶ» καὶ ἔμεινα ἐναντίον ὀχλῶν καὶ κολακεύων, καὶ ποτὲ μὲν ἔτυπτον αὐτήν, ὥστε ἐλθεῖν ἡμᾶς εἰς Σέκρετον ἐκρίθημεν δὲ ὑπὸ τοῦ Συγγέλλου καὶ τοῦ Σταυροφύλακος, ἵνα ἐρωτηθῆ ἡ παῖς καὶ ἐν ἐκλογῇ τῶν δύο γένηται· ἡ δὲ μήτηρ αὐτῆς μεθ' ἑτέρων γυναικῶν διδάσκουσιν αὐτὴν ἵνα εἴπῃ ὅτι «ἄνδρα θέλω», ὅπερ καὶ γέγονε· τότε λέγει μοι ὁ Σταυροφύλαξ· μὴ λυπηθῆς, ἀλλ' ἀπελθε καὶ ἀγόρασον κόρην παρθένον καὶ βάλε αὐτὴν ἀντ' αὐτῆς εἰς Μοναστήριον ὡς ὁ Θεὸς ἐδέξατο»⁴.

Μάτην ἐρευνήσαντες οὐδεμίαν ἄλλην πληροφορίαν ἠδυνήθημεν νὰ εὑρωμεν περὶ τῶν Συγγέλλων Ἀλεξανδρείας μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν Ἀράβων ἀλώσεως αὐτῆς· ἀλλὰ καὶ μετ' αὐτὴν ἐλάχιστα γινώσκομεν. Ἡ ζωὴ τῶν ταλαιπώρων Χριστιανῶν καὶ αὐτοῦ τοῦ Πατριάρχου ἦτο τότε ἀξιοθρήνητος. Ὁ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Μιχαὴλ γράφων πρὸς τὸν Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως, τὸν ἱερὸν Φώτιον, δι' ὀλίγων λέξεων μᾶς δίδει τὴν σκοτεινὴν εἰκόνα τῆς τρισβαθβάρου ἐκείνης τυραννικῆς ἐποχῆς. Γίνωσκε, λέγει, ἀδελφέ, ὅτι τῷ πλείστῳ μέρει τὸν Ἄδην οἰκοῦμεν ζῶντες ὡς οἱ νεκροί⁵, Καὶ ὅμως μεθ' ὅλην τὴν οἰκτρὰν θέσιν, εἰς ἣν περιῆλθον οἱ ἀοίδιμοι ἐκείνοι Πατριαρχαί, οἱ ζωντανοὶ νεκροί, διετήρησαν ἀείφωτον τὸ ζώπυρον τῆς ὀρθοδοξίας καθοδηγοῦντες πρὸς τὴν εὐσέβειαν τὰ ταλαιπωρούμενα ἐκ τῆς δουλείας πνευματικὰ αὐτῶν τέκνα καὶ ἐπικοινωνοῦντες μετὰ τῶν ἄλλων Πατριαρχείων πρὸς ἐπίλυσιν τῶν διαφόρων θρησκευτικῶν ζητημάτων, τὰ

¹ Père Pargoire, L'église Byzantine³ σελ. 62.

² H. Gelzer, Leontios' von Neapolis Leben des Heiligen Johannes des Barmherzigen σελ. 77. 22.

³ Migne τόμ. 87 pars III, στήλ. 3012, Pratum Spirituale.

⁴ Λαυσαϊκοῦ κεφ. 3.

⁵ Σπ. Μήλια, Ἐνθ. ἀν. τόμ. Β' σελ. 948.

ὅποια ἐκάστοτε ἀνεφύοντο συνταράσσοντα ἐκ βάρθρων τὴν ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ.

Οὕτως εἰς τὴν Ζ΄ Οἰκουμενικὴν Σύνοδον τὴν συνελθοῦσαν ἐν Νικαίᾳ πρὸς ἐμπέδωσιν τῆς ὀρθοδοξίας, ἥτις ἐπὶ ἓνα ὄλον αἰῶνα οἰκτρῶς κατεπατήθη ὑπὸ τῶν Εἰκονομάχων Αὐτοκρατόρων, παρέστησαν ἀντιπρόσωποι τῶν Ἀποστολικῶν θρόνων τῆς Ἀνατολικῆς Διοικήσεως, οἱ εὐλαβέστατοι πρεσβύτεροι καὶ τοποτηρηταὶ Ἰωάννης καὶ Θωμᾶς, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ Ἰωάννης ἦν Σύγκελλος, ὡς ὑπογράφεται ἐν τέλει τῶν πρακτικῶν τῆς Δ΄ Πράξεως τῆς Συνόδου «Ἰωάννης ἐλέφ Θεοῦ πρεσβύτερος καὶ Πατριαρχικὸς Σύγκελλος τὸν τόπον ἐπέχων τῶν τριῶν Ἀποστολικῶν θρόνων Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων» καὶ «Θωμᾶς ἐλέφ Θεοῦ πρεσβύτερος καὶ Ἡγούμενος Μονῆς τοῦ ἁγίου Πατρὸς ἡμῶν Ἀρσενίου τῆς διακειμένης ἐν Αἰγύπτῳ ἐκ Βαβυλῶνος, τὸν τόπον ἐπέχων τῶν τριῶν Ἀποστολικῶν θρόνων κ.λ.π.»¹.

Ὅποιοι ἱεροὶ ἄνδρες ἦσαν οἱ Σύγκελλοι οὗτοι τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας καὶ τῶν ἄλλων Πατριαρχῶν καταφαίνεται ἐξ ὧσων ὁ Πατριάρχης Φώτιος γράφει περὶ αὐτῶν πρὸς τὸν Βασιλέα τῶν Βουλγάρων Μιχαὴλ εἰς τὴν περίπυστον ἐκείνην πρὸς αὐτὸν ἐπιστολὴν του «Ἰωάννην καὶ Θωμᾶν ἄνδρας μοναδικῆ πολιτείας περιωνύμους καὶ ἱερατικῆ τιμῆ διαλάμποντας καὶ τῆς Ἀνατολικῆς ἀπάσης Διοικήσεως τῶν Ἀποστολικῶν καὶ μεγάλων θρόνων τοποτηρητὰς καὶ τὸ τῶν Ἀρχιερέων προνόμιον ἔχοντας, λέγω δὴ Ἀπολινάριόν τε καὶ Θεοδώρητον καὶ Ἠλίαν, ὧν ὁ μὲν Ἀλεξανδρείας, ὁ δὲ Ἀντιοχείας καὶ ὁ ἄλλος Ἱεροσολύμων, ἱεροπρεπῶς τε καὶ πανσόφως προεστῆκεσαν»².

Περὶ τῶν αὐτῶν τοποτηρητῶν καὶ Συγκέλλων οἱ Ἱεράρχαι τῆς Ἀνατολῆς γράφοντες εἰς τὴν Ζ΄ Οἰκουμενικὴν Σύνοδον καὶ συνιστῶντες αὐτοὺς ἔλεγον «Γινώσκοντες τοὺς Θεοφιλεῖς ἀδελφοὺς ἡμῶν Ἰωάννην καὶ Θωμᾶν ζήλω θείῳ τῆς ὀρθοδόξου κεκοσμημένους πίστεως δύο ἁγίων καὶ μεγάλων Πατριαρχῶν ἑμοψύχους Συγκέλλους γενομένους, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῆς ἁγιοποιουμένης ἰσυχίας ὄντας ἐραστάς»³. Ἰωάννης δὲ οὗτος ὁ Σύγκελλος ὁ περιβόητος ἔργῳ καὶ λόγῳ καὶ ἁγιοσύνης μετέχων ἐξημέτισε μετὰ ταῦτα καὶ Πατριάρχης Ἀντιοχείας, ὁ δὲ Σύγκελλος τῆς Ἀλεξανδρείας Θωμᾶς «ζηλωτὴς καὶ εὐλαβέστατος» ἐκόσμησεν ἔπειτα τὸν Θρόνον Θεσσαλονίκης⁴.

Ἄλλο ἑτερον Σύγκελλον τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας ἀπαντῶμεν ἐν τῇ κατὰ τοῦ Ἱεροῦ Φωτίου Συνόδῳ (869—870) τὸν Μιχαήλ, διάκονον χαρτο-

¹ Σπ. Μήλια, Ἐνθ' ἀν. Β' σελ. 806.

² Ράλλη καὶ Ποτλῆ, Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν Κανόνων Α. 385 καὶ Βαλέττα, Φωτίου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ἐπιστολαὶ σελ. 212, 216.

³ Mansi, Sacrorum Conciliorum nova et amplissima collectio XII. 1131.

⁴ Θεοφάνους, Χρονογραφία 461.4 (De Boor). Δοσιθέου, Περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχουσάντων τόμ. Β' σελ. 661.

φύλακα καὶ Σύγκελλον τοῦ Πάπα καὶ Πατριάρχου Μιχαήλ¹, τὸν ὁποῖον ὅμως παραδόξως ὁ Πατριάρχης Μιχαήλ γράφων πρὸς τὸν Φώτιον καὶ τὸν Αὐτοκράτορα Βασίλειον χαρακτηρίζει ὡς ψευδοσύγκελλον, δυσεβῆ καὶ ἀπατεῶνα, καὶ ἀναθέματι μάλιστα καθυπέβαλεν, ἀντ' αὐτοῦ δὲ εἰς τὴν ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ Φωτίου Σύνοδον ἀπέστειλεν ὡς ἀντιπρόσωπον αὐτοῦ τὸν πρεσβύτερον Κοσμῆν, σύγκελλον βεβαίως αὐτοῦ, ὅστις, ὡς λέγει, ἦτο «ἄνθρωπος παντοίαις καὶ διαφόροις γλώσσαις πεπαιδευμένος καὶ εἰδὼς πραγμάτων ἀντέχεσθαι καὶ ἰκανὸς φυλάττειν Βασιλέων μυστήρια», περὶ δὲ τοῦ Ἡλίου προσετίθησιν ὅτι «ἐναπέθανε τῇ ἀνοσιουργίᾳ αὐτοῦ τῆς Θείας δίκης ὑπεξελθούσης αὐτόν»².

Διὰ τὴν προβῆ ὁ Πατριάρχης εἰς καταδίκην τοῦ Συγκέλλου του, φαίνεται ὅτι οὗτος κατεχράσθη τῆς ἐμπιστοσύνης καὶ τῶν ῥητῶν συστάσεων τοῦ προϋσταμένου του, συνταχθεὶς ἐν τῇ Συνόδῳ μετὰ τῶν ἐχθρῶν τοῦ κλεινοῦ Πατριάρχου. Γινώσκομεν δὲ περὶ τοῦ Πατριάρχου Μιχαήλ ὅτι ἦτο ἐκ τῶν θαυμαστῶν τοῦ ἱεροῦ Φωτίου καὶ γράφων τῷ Αὐτοκράτορι Βασιλείῳ δὲν εὐρίσκει λέξεις νὰ ἐκφράσῃ τὸν θαυμασμὸν καὶ τὴν ἐκτίμησιν, ἣν ἔτρεφε διὰ τὸν Φώτιον «ὅτι ἡ κραταιὰ σου Βασιλεία (ἔγραφε πρὸς τὸν Βασίλειον) ἀπέδωκε τῇ ἐκκλησίᾳ τὴν δόξαν αὐτῆς, φάμεν δὲ τὸν ἀγιώτατον Πατριάρχην, τὸν φωτοειδῆ καὶ φωτοποιὸν ἄνθρωπον, τῆς ἱερωσύνης τὴν τελειότητα, τὸν γνῶμονα τῆς ἀληθείας τὸν ἀδιάστροφον, τῆς ἀρετῆς τὸν κανόνα τὸν εὐθύτατον, τῆς σοφίας τὸ ἐνδιαίτημα, τὸ κειμήλιον τῶν καλῶν τὸ σεβάσμιον, τῆς ἐλεημοσύνης τὴν χεῖρα τὴν διαρκῆ, τῶν ξένων τὸ καταφύγιον. Τοῦτον καὶ αὐθις τῆς ἱερωσύνης ἀναβιβάσας τέθηκας, τοῦ καταυγάξιν λόγοις σοφίας καὶ γνώσεως τῆς ἐκκλησίας τὸ πλήρωμα...»³.

Μετὰ ταῦτα ἐπὶ μακροῦς αἰῶνας μέχρι τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων οὐδόλως ἀπαντῶμεν τὸ ὄνομα τοῦ Συγκέλλου ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Ἀλεξανδρείας⁴, ἀλλὰ τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι ἔπαυσε νὰ ὑφίσταται ἐν αὐτῇ ὁ θεσμὸς οὗτος. Ὁ Ἀλεξανδρινὸς θρόνος βεβαίως εἶχε πάντοτε τὸν Σύγκελλον ἢ, ὡς ἐλέγετο βραδύτερον, τὸν Πρωτοσύγκελλον αὐτοῦ, ὅστις κατεῖχε πάντοτε τὴν πρώτην μετὰ τὸν Πατριάρχην θέσιν, ἀνώτερος ὑπάρχων τῶν ἄλλων ὀφφικιαλίων τοῦ Πατριαρχείου, ἀντιπροσωπεύων τὸν Πατριάρχην ἀποδημοῦντα, ὡς τοῦτο συνήθως συνέβαινε κατὰ τοὺς δυσκόλους ἐκείνους χρόνους τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Μάρκου, ἐνίοτε δὲ διεδέχετο ἐπὶ τοῦ θρόνου καὶ τὸν προϋστάμενον αὐτοῦ.

Πρωτοσύγκελλος δὲ τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Σιλβέστρου, καὶ μάλιστα Μέγας Πρωτοσύγκελλος, διετέλεσεν ὁ πολὺς Μελέτιος ὁ Πηγᾶς. Ὁ

¹ Pitra, Juris Ecclesiastici Graecorum Historia et Monumenta σελ. XXXVI.

² Σπ. Μήλια, Ἐνθ' ἄν. Β' σελ. 947.

³ Σπ. Μήλια, Ἐνθ' ἄν. Β' σελ. 946.

⁴ Ἀτυχῶς δὲν ἠδυνήθημεν νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν μας τὴν σειρὰν ὁλόκληρον τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Φάρου Ἀλεξανδρείας.

Μελέτιος γράφων πρὸς τὸν Βλάτον Βουβόντα υπογράφεται «Μελέτιος Μέγας Πρωτοσύγκελλος καὶ Ἀρχιμανδριτὴς Ἀλεξανδρείας»¹. Ὁ Σιναίου δὲ Εὐγένιος γράφων τῷ Πηγᾷ καλεῖ αὐτὸν «τέτιγα τῆς ἐκκλησίας, ρήτορα καὶ Πρωτοσύγκελλον ὑπέρτατον». Σύγκελλος ἦ ταῦτὸν Πρωτοσύγκελλος, Μελετίου τοῦ Πηγᾷ ἦτο καὶ ὁ ἀνεπιὸς αὐτοῦ, ὁ Ἐθνομάρτυς Πατριάρχης Κύριλλος ὁ Λούκαρης· ὁ Πατριάρχης Μελέτιος γράφων πρὸς τὸν Κνιέξην τῆς μικρᾶς Ρωσσίας Βασίλειον συνιστᾷ αὐτῷ τὸν Σύγκελλον αὐτοῦ Κύριλλον. «Τὸν ἡμέτερον Σύγκελλον, τὸν ὁσιώτατον ἐν ἱερομονάχοις καὶ πνευματικοῖς»².

Ἐπίσης γινώσκωμεν τὸν ἐκ Χίου Σαμουήλ τὸν Καπασούλην κατ' ἀρχὰς Ἀρχιδιάκονον καὶ ἔπειτα Πρωτοσύγκελλον τοῦ Πατριάρχου Παρθενίου³. Ὁ Καπασούλης διετέλεσε βραδύτερον καὶ Μ. Πρωτοσύγκελος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Διονυσίου Σέρογλου, εἴτα ἐγένετο Λιβύης καὶ ἀπὸ 22 Ἰανουαρίου 1710 Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας. Περὶ τούτου ὁ σύγχρονος Δημήτριος Προκοπίου γράφει ὅτι ἦτο «ἀνὴρ εὐσεβεῖα καὶ θεαρέστω πολιτεία ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων ἀνατεθραμμένος, ἐλλόγιμος καὶ πολυμαθὴς ἱεροκῆρυξ, πεπαιδευμένος τὴν τε θύραθεν καὶ ἱερῶν παιδείαν, ἱκανὸς ἀνιχνεῦσαι τὸ βάθος τῶν ἱερῶν γραφῶν, ἃς καὶ φιλοπόνως νύκτωρ καὶ καθ' ἡμέραν μελετῶν οὐ διέλιπεν, αἷς ἐκείθεν ἐρανίζεταί πνευματικαῖς εἰσηγήσεσιν καταρτίζων τὸν χριστιανικὸν λαὸν πρὸς εὐσέβειαν, βίον ὄσιον, καὶ θεάρεστον»⁴.

Καὶ δὲν εἶναι οὗτοι μόνοι οἱ γνωστοὶ μετὰ τὴν ἄλωσιν Πρωτοσύγκελλοι Ἀλεξανδρείας. Σειρὰ ὅλη γεραρῶν ἀνδρῶν ἐκόσμηε τὸν Πρωτοσυγκελλικὸν θῶκον αὐτῆς, γνωστῶν διὰ τὸν ἔνθεον ζῆλον αὐτῶν, τὴν μόρφωσιν καὶ τὰς ἀρετὰς των. Πρωτοσύγκελλος τοῦ θρόνου Ἀλεξανδρείας διετέλεσε καὶ

¹ Βλ. Σπ. Λάμπρου, Ν. Ἑλληνομνήμ. Δ'. 361. Καὶ εἰς ἄλλας ἐπίσης ἐπιστολάς του υπογράφεται οὕτως. Ὁ Μελέτιος διεδέχθη εἰς τὸν Πατριαρχικὸν θρόνον τὸν Πατριάρχην Σίλβεστρον. Ἀγαθαγγέλου Νινολάκη, Μελέτιος ὁ Πηγᾶς σ. 31. 39 καὶ ἐξῆς:

² Ἀγαθαγγέλου Νινολάκη, Μελέτιος ὁ Πηγᾶς σλ. 97 σημ. 1. Φιλαρέτου Βαφειάδου Μητροπολ. Διδυμοτείχου, Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία τόμ. Γ' Μέρος Β' σελ. 256. Καὶ ὁ μετὰ τὸν Γεράσιμον Σπαρταλιώτην Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Μητροφάνης ὁ Κριτόπουλος διετέλεσε Πρωτοσύγκελλος τοῦ Κυρίλλου Λουκάρεως πατριαρχοῦντος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.

³ Ἐκκλησιαστικὸς Φῶρος ἔτ. Δ'. τόμ. Η'. σ. 330-331. Ὁ J. Charou γράφων περὶ τοῦ Σαμουήλ Καπασούλη (Echos d'Orient 1900 σελ. 332) καλεῖ αὐτὸν Καβάσιλαν οὐχὶ ὀρθῶς, ἐνῶ ὁ Paul Ricaut τὸν ὁποῖον ἔχει ὑπ' ὄψιν του «Memoires pour servir à l'Histoire Ecclesiastique pendant le dix-huitième siècle» τὸν γράφει πάντοτε Καπασούλην.

⁴ † Ἀρχ. Χρυσοστ. Παπαδοπούλου (νῦν Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν), Ἀλεξανδρινὰ Σημειώματα ΙΑ' Σαμουήλ Καπασούλης, ἐν Ἐκκλ. Φῶρφ Ἀλεξανδρείας ἔτ. Δ' τόμ. Η' σελ. 241 κέξ. 249. Κ. Σάθα, Μεσ. Βιβλ. 3.494-95.

ὁ ἐμὸς πολυφίλητος καὶ πολὺκλαυστος συγγενὴς Ματθαῖος Βαλινάκης, ὁ μετὰ ταῦτα διαπρεπὴς Ἱεράρχης Θηβαΐδος, ὁ ἄληστον μνήμην καταλιπὼν τοῖς θαυμασταῖς αὐτοῦ, τοῖς συγγενέσι καὶ παντὶ τῷ ὀρθοδόξῳ πληρώματι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

Πατριαρχεῖον Ἀντιοχείας.

Ὅτι ἐγένετο ἐν τῷ Πατριαρχεῖῳ Ἀλεξανδρείας καὶ Κων/πόλεως, τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Ἀντιοχείας, διότι αἱ ἴδιαι ἀνάγκαι ἐδημιούργησαν τὰ ἴδια ἀξιώματα. Ὡς εἶδομεν, καὶ ἐν Ἀντιοχείᾳ «σύνοικοι» καὶ «σύσκηνοι» ἐκαλοῦντο κατ' ἀρχὰς τὰ ἰδιαίτερα πρόσωπα τοῦ Πατριαρχικοῦ οἴκου, ὁ ἰδιαίτερος κληρὸς τοῦ Πατριάρχου, ἀνταλλάξαντα ἔπειτα τὴν ἐπωνυμίαν ταύτην διὰ τῆς τοῦ Συγκέλλου. Ἀτυχῶς καὶ περὶ τῶν Συγκέλλων Ἀντιοχείας ἐλάχιστα γινώσκομεν, ἐξ ὧν ὅμως πληροφοριῶν ἠδυνήθημεν νὰ συλλέξωμεν, οἱ διὰ τοῦ ἀξιώματος τούτου τιμηθέντες ὑπὸ τῶν Πατριαρχῶν κληρικοὶ ἦσαν ἄξιοι τῆς μεγάλης ταύτης τιμῆς· καὶ ἤτο φυσικόν· διότι μεταξὺ τόσων ἄλλων ἀξιωματικῶν τῆς ἐκκλησίας, αὐτοὶ προετιμῶντο, ὡς εὐδοκίμησαντες ἐν τῷ προηγουμένῳ ἐκκλησιαστικῷ αὐτῶν ὑπουργήματι, ἐκτός, ἐὰν ἐνίοτε, ἀνωτέρᾳ βίᾳ, ἐπεβάλλοντο τῷ Πατριάρχῳ, ὑπὸ τῶν ἀλλοθρησκῶν πρόσωπα ἀμφιβόλου ὑποστάσεως. Οὕτω π.χ. ὡς ἀναφέρει Κύριλλος ὁ Σκυθοπολίτης εἰς τὸν Βίον τοῦ Ἁγίου Σάββα «ὁ Ἀσκιδάς Πέτρον τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀντιοχείας ἀνελθόντα εἰς Κωνσταντινούπολιν συγκέλλους ἠνάγκασεν ἔχειν, Πέτρον τε τὸν Ἀλεξανδρέα καὶ Ἰωάννην τὸν Στρογγύλον».

Ὁ ἀρχαιότερος γνωστὸς ἡμῖν Σύγκελλος τοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας εἶναι ὁ Αὐξάνων, ὅστις βραδύτερον παραιτηθεὶς τῆς ὑπηρεσίας αὐτοῦ παρὰ τῷ Π. Ἀντιοχείας, ἀπεσύρθη εἰς τὴν Λαύραν Φαράν καὶ ἀπεβίωσεν ἐν τῷ Ξενῶνι τῶν Ἱεροσολύμων, ὅπου ἐγνώρισεν αὐτὸν ὁ Ἰωάννης Μόσχος, ὁ συγγραφεὺς τοῦ Πνευματικοῦ Λειμῶνος, συνδεθεὶς μετ' αὐτοῦ διὰ στενῆς φιλίας¹.

Μετὰ τὸν Αὐξάνωνα, Πέτρον καὶ Ἰωάννην, γινώσκομεν τὸν πολυθαύμαστον Σύγκελλον Ἰωάννην, Πρεσβύτερον καὶ Μοναχόν, ἀποσταλέντα μετὰ τοῦ Θωμᾶ Πατριαρχικοῦ Συγκέλλου Ἀλεξανδρείας εἰς τὴν Ζ' Οἰκουμενικὴν Σύνοδον. Τοὺς δύο τούτους τοποτηρητὰς καὶ ἀντιπροσώπους τῶν Ἀνατολικῶν Θρόνων διὰ τῶν ἐξῆς, ὡς εἶδομεν, συνέστησαν οἱ τῆς Ἀνατολῆς Ἀρχιερεῖς πρὸς τὸν Πατριάρχην Ταράσιον· «Γινώσκετε τοὺς Θεοφιλεῖς ἀδελφοὺς ἡμῶν Ἰωάννην καὶ Θωμᾶν ζήλω θεῖῳ τῆς ὀρθοδόξου κεκοσμημένους πίστεως, δύο ἁγίων καὶ μεγάλων Πατριαρχῶν ὁμοψύχους Συγκέλλους γενομένους, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῆς ἁγιοποιοῦ ἡσυχίας ὄντας ἐραστάς»². Τὸν Ἰωάννην τοῦτον Θεοφάνης ὁ ὁμολογητὴς καλεῖ «Μέγαν καὶ περιβόητον ἔργῳ καὶ λόγῳ ἁγιοσύνης μετέ-

¹ Migne, P. G. 87 στήλ. 2896, Echos d'Orient τόμ. Ε' σελ. 108.

² Σπ. Μήλια, Τῶν ἱερῶν συνόδων νέα καὶ δαψιλεστάτη συλλογὴ τόμ. Β' σελ. 763.

χοντα»¹, ὁ δὲ ἱερός Φώτιος, ὡς εἶδομεν, μετὰ τόσων ἐγκωμίων ἔγραψε περὶ αὐτοῦ εἰς τὸν Βασιλέα τῶν Βουλγάρων Μιχαήλ, δι' ὃ καὶ ἐπαξίως ἀνυψώθη καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Ἀντιοχικοῦ Θρόνου, κατακοσμήσας αὐτὸν διὰ τῶν μεγάλων ἀρειῶν του.

Καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Ἀντιοχείας ὁ Σύγκελλος εἶχεν οἴαν καὶ οἱ ἐπίσκοποι σημασίαν. Βεβαίως ἐν τῷ Οἰκουμενικῷ Θρόνῳ ὁ Συνάδελφος αὐτοῦ Σύγκελλος, τετιμημένος διὰ Βασιλικῷ ἀξιώματος καὶ ἀποτελῶν μέλος τῆς Συγκλήτου εἶχεν ἰδιαίτῳσαν θέσιν, ἐρχόμενος εὐθὺς ἀμέσως μετὰ τὸν Πατριαρχὴν καὶ ἀπολαύων ἰδιαιτέρων προνομίων, ἀλλὰ καὶ ὁ Σύγκελλος Ἀντιοχείας ἐπίσης κατεῖχε προνομιοῦχον θέσιν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Μεγάλης Θεουπόλεως· διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἱερός Φώτιος ἀποστέλλων εἰς τὸν Ἀντιοχικὸν Θρόνον τὴν ἐνθρονιστικὴν αὐτοῦ ἐπιστολὴν ἀπευθύνει αὐτὴν οὐ μόνον πρὸς τοὺς Ἀρχιερεῖς, ἀλλὰ καὶ τὸν Σύγκελλον «Τοῖς Θεοφιλεστάτοις, Θειοτάτοις συλλειτουργοῖς, τῷ Θεοσεβεστάτῳ Οἰκονόμῳ καὶ Συγκέλλῳ τῆς Θεουπολιτῶν Ἐκκλησίας» ἀμφοτέρους προσφωνῶν διὰ τοῦ αὐτοῦ τίτλου τιμῆς «τὴν ὑμετέραν Ἀρχιερατικὴν τε καὶ Ἱερατικὴν ὁσιότητα»².

Ὅτι δὲ οἱ Σύγκελλοι Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύμων καὶ Ἀλεξανδρείας, δὲν ὑπελείποντο κατὰ τὴν ἀξίαν τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Συγκέλλου, καταδεικνύται καὶ ἐκ τούτου, ὅτι, ὡς ἴσμεν, οὗτοι ἤρχοντο εἰς τὴν Βασιλεύουσαν ἀπενέμοντο αὐτοῖς ἐξαιρετικαὶ τιμαὶ οἷαι καὶ πρὸς τοὺς Καρδιναλίους τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, ἐν δὲ τῇ Αὐτοκρατορικῇ Τραπεζῇ ἐκάθηντο ἐν τῇ πρώτῃ θέσει ὑπεράνω παντὸς Μαγίστρου³.

Ὡς ἐν τῷ Οἰκουμενικῷ Θρόνῳ, οὕτω καὶ ἐν τῷ Πατριαρχεῖῳ Ἀντιοχείας, Ἀλεξανδρείας καὶ Ἱεροσολύμων, οὐδὲν τὸ κοσμικὸν ἐχαρκτηρίζε τὸν Σύγκελλον· ἦτο πάντοτε μοναχός, καί, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, Ἡγούμενος ἐπισήμων Μονῶν, κατ' ἐξοχὴν δὲ Πνευματικός. Ἀλλὰ συνέβη καὶ εἰς τὰ ἄλλα Πατριαρχεῖα ὅ,τι καὶ εἰς τὸ Οἰκουμενικόν, μετὰ περισσοτέρας μάλιστα, φαίνεται, ἐπιτυχίας. Οἱ ἀρχιερεῖς δὴλα δὴ καὶ ἐδῶ ἐφιλοτιμήθησαν νὰ προσλάβωσι καὶ τὸν τίτλον τοῦ Συγκέλλου· οὕτω δὲ βλέπομεν σειρὰν θρόνων ὠρισμένων, προωρισμένων μόνον διὰ τοὺς Συγκέλλους Ἀρχιερεῖς, ἐνῶ εἰς τὸ Πατριαρχεῖον Κων/πόλεως Σύγκελλοι Μητροπολίται, ἢ Σύγκελλοι ἐπίσκοποι ἠδύνατο νὰ εἶναι ἀδιακρίτως εἰς ὅποιανδήποτε Μητρόπολιν ἢ ἐπισκοπὴν καὶ ἂν ἀνήκον· ἐνῶ δὲ εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον μετὰ μακροὺς ἀγῶνας ἐπέτυχον οἱ Σύγκελλοι Ἀρχιερεῖς νὰ προκάθηνται καὶ προϊέστανται τῶν ἄλλων μόνον εἰς τὰς Αὐτοκρατορικὰς τελετὰς καὶ ἐπισήμους ἐν τοῖς Ἀνακτόροις προσκλήσεις, οὐδέποτε δὲ οἱ συνάδελφοί των τοῖς συνεχώρησαν νὰ προκόθηνται αὐτῶν εἰς τὰς τελετὰς τῆς Ἁγίας Σοφίας καὶ τὰς Πατριαρχικὰς Συνελεύσεις, ὡς εἶχον

¹ Θεοφάνους, Χρονογραφία σελ. 461.2 (ἔκδ. De Boor).

² Βαλέττα, Φωτίου Πατρ. Κωνσταντινουπόλεως Ἐπιστολαὶ σελ. 143, 146.

³ Κ. Πορφυρογεννήτου, Ἐκθεσις τῆς βασιλείου τάξεως σελ. 739.17.

ἐπιτύχει τοῦτο πρὸς καιρὸν παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος Ῥωμανοῦ τοῦ Ἀργυροπούλου, τοῦναντίον οἱ ἐν Ἀντιοχείᾳ Σύγκελλοι Ἀρχιερεῖς εἶχον τὸ πλεονέκτημα νὰ προηγῶνται τιμητικῶς σειρᾶς ὅλης ἄλλων Ἀρχιερέων καὶ δὴ Ἀρχιερέων κατεχόντων Μητροπολιτικούς Θρόνους, ἔχοντας ὑφ' ἑαυτοὺς οὐ σμικρὸν ἀριθμὸν ἐπισκόπων.

Εἰς τὰ Βυζαντινὰ καὶ Νεοελληνικὰ Χρονικὰ τοῦ καθηγητοῦ κ. Ν. Βέη καὶ τὴν Byzantinische Zeitschrift¹, δημοσιεύονται δύο τακτικὰ ἢ Τάξεις τοῦ Ἀντιοχικοῦ Θρόνου· κατὰ τὸ ἐν, πρῶτος μὲν Ἀρχιερεὺς τίθεται ὁ Ἰησοῦς Χριστός, πρῶτος δὲ μετ' αὐτὸν ὁ Πατριαρχικὸς Θρόνος Ἀντιοχείας, ὑπόκεινται δὲ αὐτῷ Ἀρχιεπίσκοποι ἤτοι Σύγκελλοι ἐπτά α') ὁ Βερροίας, β') ὁ Χαλκίδος, γ') ὁ Γαβάλων, δ') ὁ Σελευκείας Πιερείας, ε') ὁ Ἀναπόρτης καὶ ὁ Θεοδοσιουπόλεως, ς') ὁ Πάλτου καὶ ζ') ὁ Γαβούλης, «εἰσὶ δὲ καὶ δύο λιτοὶ Ἀρχιεπίσκοποι, (τιτουλάριοι, ὡς θὰ ἐλέγομεν σήμερον) ὑποκείμενοι τῷ Πατριάρχει καὶ ἀποστελλόμενοι ὑπ' αὐτοῦ ἐπὶ πρεσβείᾳ· τοιούτοις εἰς Σύνοδον καὶ τὰ τοιαῦτα, α') ὁ Σαλαμιᾶδος, καὶ β') ὁ Βαρκουσῶν».

Μητροπολιταὶ δὲ Αὐτοκέφαλοι τέσσαρες α') ὁ Βηρυτοῦ, β') ὁ Ἐμέσης, γ') ὁ Λαοδικείας καὶ δ') ὁ Κύρου.

Μητροπολιταὶ μεγάλοι ιβ' α') ὁ Τύρου μετὰ 13 ἐπισκόπων, β') ὁ Ταρσοῦ μετὰ 6 ἐπισκόπων, γ') ὁ Ἐδέσσης μετὰ 12 ἐπισκόπων, δ') ὁ Ἀπαμείας μετὰ 7 ἐπισκόπων, ε') ὁ Ἱεραπόλεως μετὰ 11 ἐπισκόπων, ς') ὁ Βόστρων μετὰ 8 ἐπισκόπων, ζ') ὁ Ἀναβάρζης μετὰ 8 ἐπισκόπων, η') ὁ Σέλης Ἰσαυρίας μετὰ 24 ἐπισκόπων, θ') ὁ Δαμασκοῦ μετὰ 11 ἐπισκόπων ι') ὁ Ἀμίδης μετὰ 8 ἐπισκόπων, ια') ὁ Σεργιουπόλεως μετὰ 5 ἐπισκόπων καὶ ιβ') ὁ Δάρας μετὰ 3 ἐπισκόπων.

«Πάντες οὖν οἱ ὑπὸ τῶν Ἀντιοχείας Συρίας Θρόνον εἰσὶν οἱ δε: Πατριάρχης εἷς, Σύγκελλοι ἐπτά, Σύγκελλοι λιτοὶ δύο, οἱ περ στέλλονται ἐπὶ πρεσβείαν. Αὐτοκέφαλοι τέσσαρες, Μητροπολιταὶ δώδεκα, ἐπίσκοποι δὲ ὑπ' αὐτοὺς ἑκατὸν εἴκοσιν ὀκτώ, ὁμοῦ ἑκατὸν πενήκοντα τέσσαρες.

Κατὰ δὲ τὸ τακτικόν, τὸ ὁποῖον ἐδημοσίευσεν ὁ Benesevic' εἰς τὰ Βυζαντινὰ καὶ Νεοελληνικὰ Χρονικὰ, ἀναγράφονται Μητροπολιταὶ δώδεκα ἢ δέκα τρεῖς, Αὐτοκέφαλοι ἕξ, Μητροπολιταὶ ἐπαρχιώται (οἱ ἔχοντες ἐπαρχίαν) οἱ καὶ Σύγκελλοι, ἐπτά, Ἐπίσκοποι λιτοὶ (οἱ μὴ ἔχοντες ἐπαρχίαν) τέσσαρες, ἐπαρχιώται ἐπίσκοποι, χωρὶς τῶν μετενεχθέντων εἰς Αὐτοκεφάλους, ἑκατὸν εἴκοσι τέσσαρες. Βεβαίως ὁ κατάλογος οὗτος εἶναι μεταγενέστερος τοῦ προηγουμένου παρουσιάζων ἱκανὰς διαφορὰς, οὐχ ἦττον καὶ ὁ εἷς καὶ ὁ ἕτερος², καταδεικνύουσιν εἰς ποίαν ἀκμὴν εὗρίσκειτο ὁ Θρόνος Ἀντιοχείας μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν

¹ Βυζαντινὰ καὶ Νεοελληνικὰ Χρονικὰ 5 (1926 - 1927) σελ. 139, 141, Byzantinische Zeitschrift 25 (1925) σελ. 73.

² Ἐνθα ἀνωτέρω σελ. 102 καὶ ἐξῆς.

Ἀράβων κατακτήσεως τῆς Συρίας, ἀλλὰ καὶ μετ' αὐτὴν ἐπὶ τινὰς αἰῶνας. Ὅποια ζωὴ ὑπῆρχεν εἰς τὸν ἔνδοξον ἐκεῖνον θρόνον, ὅστις ἐπέπρωτο νὰ κατακερματισθῆ ὑπὸ τῶν αἰρέσεων καὶ νὰ σχηματισθῶσιν ἐξ αὐτοῦ ἰδιαιτέραι αἰρετικαὶ Ἐκκλησίαι φυτοζωοῦσαι καὶ ἀτροφοῦσαι, ἐν ᾧ ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία «Ἡ Μήτηρ τῶν ἐξ ἔθνῶν ἐκκλησιῶν, ἡ κυριωτάτη ἀπασῶν τῶν κατὰ τὴν Οἰκουμένην Ἐκκλησιῶν» κατὰ τὸν Μέγαν Βασίλειον, «ἡ πρεσβυτάτη καὶ ὄντως Ἀποστολική» ὡς χαρακτηρίζεται ὑπὸ τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου πρὸς τὴν Σύνοδον τῶν δυτικῶν ἐπισκόπων Δαμάσου, Ἀμβροσίου καὶ Βρίττωνος, ἕνεκα τῶν ἐν αὐτῇ αἰρέσεων καὶ σχισμάτων, τῶν θρησκευτικῶν καὶ πολιτικῶν προπαγανδῶν, τῆς σκληρᾶς δουλείας καὶ τῶν πιέσεων τῶν ἄλλοπίστων Κυριάρχων, ἀτυχῶς δὲ καὶ ἐκ τῶν ἐρίδων καὶ διαπληκτισμῶν τῶν ἰδίων αὐτῆς τέκνων ἡμέρα τῆ ἡμέρα φθίνουσα καὶ καταλίπτουσα κατήντησε σκετὰ μόνον αὐτῆς. Ἡ τοιαύτη κατάπτωσης ἤρχισε νὰ συντελῆται ἀπὸ τοῦ ὀγδόου αἰῶνος, οὕτως ὥστε, ὅτε κατὰ τὸν δωδέκατον αἰῶνα ὁ Πρωτοπρόεδρος τῶν Συγκέλλων Νεῖλος Δοξαπατρῆς, κελεύσει τοῦ Βασιλέως τῆς Σικελίας Ρογήρου Β' ἐν ἔτει 1143 ἔγραψε «τάξιν τῶν Πατριαρχικῶν Θρόνων», τὸν Ἀντιοχικὸν Θρόνον εὗρεν ἤδη ἀπεψιλωμένον τῶν κυριωτέρων καὶ πολυπληθεστέρων αὐτοῦ Μητροπόλεων καὶ ἐπισκοπῶν. Κατὰ τὸν Νεῖλον ὑπῆρχον τότε ὑπὸ τὸ Πατριαρχεῖον Ἀντιοχείας Μητροπολίται δέκα τρεῖς μετὰ ἐπισκοπῶν ὀκτώ, ἄλλοι Μητροπολίται μὴ ἔχοντες ἐπισκόπους, διότι ἦσαν πρότερον ὑποκείμενοι εἰς Μητροπολίτας: Ἀρχιεπίσκοποι μεγάλοι ὀκτώ, οὓς ἀναγράφομεν ὡς ἔχοντας σχέσιν πρὸς τὸ θέμα ἡμῶν οἶδε α') ὁ Βέρον (οὕτω β') Χαλκηδόνας, γ') Ἀγαβάλων, δ') Σελενκείας τῆς Πιερίας, ε') Ἀναπάρθων ἢ Θεοδοσιουπόλεως, στ') Πάλτων, Γαβάλων, καὶ η') Βαλαάμ, ἀντιστοιχοῦντες πρὸς τοὺς Συγκέλλους Ἀρχιεπισκόπους τοῦ Α' καταλόγου καὶ πρὸς τοὺς ἐπαρχιώτας τοῦ Β' καταλόγου. Ἄλλ' εἶναι ἀμφίβολον, ἂν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Νεῖλου ὑπῆρχον ἐν ἐνεργείᾳ καὶ αἱ Μητροπόλεις αὗται, ἢ ἀναγραφῆ τινῶν τῶν ὁποίων ἴσως θὰ προέρχεται ἐξ ἀντιγραφῆς ἀρχαιοτέρων καταλόγων. Τὸ μόνον βέβαιον εἶναι ὅτι κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα, καθ' ὃν ἔγραφεν ὁ Δοξαπατρῆς, εἶχε παρέλθει πλέον ἀνεπιστρεπτι ὁ συρμὸς τῶν Συγκέλλων καὶ Πρωτοσυγκέλλων Μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων, ἀφοῦ καὶ ἐν Κων/πόλει κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην οἱ Πρωτοσύγκελλοι Ἀρχιερεῖς ἠριθμοῦντο ἐπὶ τῶν δακτύλων τῆς μιᾶς χειρὸς μόνον.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ Θεσμοῦ τῶν Συγκέλλων ἐν τῷ ὀρθοδόξῳ Πατριαρχεῖῳ Ἀντιοχείας, πενιχρὰ ἐκ πενιχρῶν πηγῶν προερχόμενα. Κλείοντες τὸ Κεφάλαιον τοῦτο προσθέτομεν ὅτι καὶ παρὰ τοῖς Ἰακωβίταις, φαίνεται, ὅτι ὑπῆρχε τὸ ἀξίωμα τοῦ Συγκέλλου. Ἰωάννης ὁ Ἀκοίμητος, Πατριάρχης Ἀντιοχείας, λέγεται Κατίβ, ὅπερ, κατὰ τοὺς εἰδήμονας, ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν καθ' ἡμᾶς Σύγκελλον ἀφίνομεν δὲ εἰς τοὺς εἰδικούς νὰ μᾶς πληροφορήσωσιν, ἂν καὶ τὸ Ἀρμενικὸν Βαρταπέτ ἔχει συγγένειαν, ἔστω καὶ μακρυνήν, πρὸς τὸν ἡμέτερον Σύγκελλον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων.

Καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Ἱεροσολύμων ὑπῆρχεν ὁ Θεσμός τῶν Συγκέλλων ἀναφαινόμενος κατὰ τὴν αὐτὴν περίοδον, καθ' ἣν καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις Πατριαρχείοις. Πρῶτος γνωστός Σύγκελλος Ἱεροσολύμων εἶναι ὁ Αὐξάνων, ὅστις ἐξημέτισε κατ' ἀρχάς Σύγκελλος τοῦ Πατριάρχου Εὐτυχίου (552 - 564) ὕστερον δέ, ὡς εἶδομεν, τοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας Γρηγορίου (570 - 593). Ὁ Σύγκελλος Αὐξάνων ἐξ Ἀγκύρας τῆς Γαλατίας καταγόμενος χαρακτηρίζεται¹ ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Μόσχου ὡς «ἐλεήμων, ἐγκρατὴς καὶ ὀσιος». Ὁ αὐτὸς Ἰ. Μόσχος ἀναφέρει καὶ τὸν Μηνᾶν Σύγκελλον τοῦ Πατριάρχου Μακαρίου². Ἐτερον Σύγκελλον γνωρίζομεν τὸν Ἡλίαν, λαβόντα μέρος εἰς τὴν κατὰ τοῦ ἱεροῦ Φωτίου Σύνοδον (869 - 870)³ ἀποκηρυχθέντα ὁμῶς ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων, ἴσως ὡς συνταχθέντα μετὰ τῶν ἐχθρῶν τοῦ μεγάλου Πατριάρχου. Ὁ Σύγκελλος Ἡλίας ἀναγράφεται ὡς ποιητής, ἐξεδόθησαν δὲ δύο Ἀνακρεόντεια ποιήματα αὐτοῦ⁴. Κατὰ τὸν W. Studemund ὁ Ἡλίας ἤκμασε κατὰ τὸν Η'. αἰῶνα. Πιθανῶς εἰς τὸν Ἡλίαν τοῦτον νὰ ἀναφέρεται καὶ ὁμιλία εἰς Κυριακὴν⁵.

Ἄλλ' ἢ δόξα τῶν Συγκέλλων τοῦ Ἱεροσολυμιτικοῦ Θρόνου εἶναι Μιχαὴλ ὁ ἀγιώτατος ὁμολογητὴς ὁ Ἄγιοπολίτης, ὁ διαπρεπέστατος τῶν λογίων μοναχῶν Παλαιστίνης κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Πατριάρχου Ἡλίου. Εὐτυχῶς διὰ τὸν Σύγκελλον Μιχαὴλ καὶ τὴν δρᾶσιν αὐτοῦ ἔχομεν δύο βιογραφίας του ἐκ τῶν ὁποίων δυνάμεθα νὰ ἀρυσθῶμεν πολλὰς πολυτίμους περὶ αὐτοῦ καὶ τῆς ἐποχῆς του πληροφορίας. Κατ' αὐτὰς ὁ Μιχαὴλ δῶρον τοῦ Θεοῦ ὑπάρχων διὰ τοὺς γονεῖς αὐτοῦ, τριετὴς ἤδη ἀφιερῶθη εἰς τὸν Θεὸν καταταχθεὶς ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου εἰς τὸν κλῆρον τῆς Ἁγίας Ἀναστάσεως. Διατελὼν δὲ ἀπ' ἀρχῆς ὑπὸ τὴν προστασίαν καὶ ἐπίβλεψιν τοῦ Πατριάρχου, ἐδιδάχθη τὴν Γραμματικὴν, Ῥητορικὴν, Φιλοσοφίαν, τὴν Ποίησιν, καὶ τὴν Ἀστρολογίαν.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του κείρει εἰς μοναχὰς τὴν εὐσεβῆ αὐτοῦ μητέρα καὶ τὰς δύο ἀδελφὰς ἐγκαταστήσας αὐτὰς εἰς τινὰ μονὴν πλησίον τῆς Ἁγίας Σιών, εἰς τὴν ὁποίαν ἀφιέρωσε ἀμύπολλα χρήματα, τὸ δὲ ὑπόλοιπον τῆς περιουσίας του, σημαντικῆς οὔσης, διανείμας εἰς τοὺς πτωχοὺς, εἰκοσιπενταέτης ἤδη τὴν ἡλικίαν, ἐγένετο μοναχὸς τῆς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Σάββα, ἐν

¹ Migne, P. G. 87 σελ. 2896.

² Ἐνθα ἀνωτέρω σελ. 2989.

³ Pitra, Juris Ecclesiastici Graecorum historia et Monumenta σελ. XXXVI. Echos d'Orient τ. 25 σελ. 420.

⁴ Matranga, Anecdota Graeca B' 641 - 648. K. Κροουμβάχερ, Ἱστορία τῆς Βυζαντινῆς Λογοτεχνίας A' 352 καὶ B' σελ. 626. (Μετάφρασις Γ. Σωτηριάδου).

⁵ K. Κροουμβάχερ, Ἐνθα ἀνωτέρω A' σελ. 352.

τῇ ὁποία ἀπέβη πρότυπον ὑπακοῆς και ταπεινώσεως μετὰ δωδεκαετίαν δὲ ἐχειροτονήθη ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Θωμᾶ πρεσβύτερος ζῶν ἐν τῇ Μονῇ «ἐν νηστεία, ἀγρυπνία, χαμευνία και παννύχοις στάσεσι».

Ὁ Μιχαὴλ ἐπὶ πλέον ποθῶν τὴν μόνωσιν μετὰ τινα ἔτη ἀπεσύρθη εἰς ἀναχωρητικὸν κελλίον, ἵνα μόνος τῷ μόνῳ Θεῷ προσομιλῇ. Ἐν τῇ μονώσει του ἔσχε τὸ εὐτύχημα νὰ δεχθῇ δύο μαθητάς, ἀληθῶς θεῖον δῶρον, τὸν Θεόδωρον και Θεοφάνην, εἰς τὴν μόρφωσιν τῶν ὁποίων ἡσχολήθη μετὰ προθυμίας διδάξας αὐτοὺς γραμματικὴν, φιλοσοφίαν και ποίησιν· ἡ ἅγια αὐτῆ ξυνωρὶς τῶν μαθητῶν ἡ ὑπὸ τὸ ὄνομα «γραπτοὶ» βραδύτερον γνωστὴ ἐπὶ τῶν εἰκονομάχων Ἀυτοκρατόρων ἐδόξασεν ἑαυτὴν και τὴν ἐκκλησίαν.

Ἡ φήμη τοῦ Μιχαὴλ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μὴ ἐξέλθῃ τῶν στενῶν ὁρίων τοῦ ἀναχωρητικοῦ αὐτοῦ κελλίου, ὁ δὲ Πατριάρχης Μιχαὴλ ποθῶν νὰ ἔχη παρ' ἑαυτῷ, ὡς βόηθόν, συμπαρασιάτην και σύμβουλον τοιοῦτον θεῖον ὄντως ἄνδρα, πενητηκονταετῆ ἤδη, ἀναδεικνύει «τὸν μακάριον και μέγαν Μιχαὴλ» Σύγκελλον αὐτοῦ παραχωρήσας εἰς αὐτὸν και τοὺς μαθητάς αὐτοῦ εἰς κατοικίαν τὴν παρὰ τὸν Ναὸν τῆς Ἀναστάσεως Μονὴν τῶν Σπουδαίων. «Φθάσας οὖν ὁ Πατριάρχης ἐνθ' ὁ μέγας διέτριβεν και ἄκοντα χειροτονεῖ τοῦτον πρεσβύτερον και τῇ ἱερέῳ καθιζάνει καθέδρα συνειναί τε αὐτῷ ἀξιοῖ και τὴν τοῦ ποιμνίου συνδιαφέρειν φρονίδα, οὗ δὴ και προβάλλεται σύγκελλον»¹. Καὶ ἦσαν, κατὰ τὸν βιογράφον του, τοῦ λοιποῦ «ἀχώριστοι, ὅ τε μέγας Μιχαὴλ και ὁ Ἀγιώτατος Πατριάρχης».

Δεινὸς τότε κλύδων συνετάρασε τὸ σκάφος τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας· οἱ εἰκονομάχοι Ἀυτοκράτορες μυρία δεινὰ προὔξενῆσαν τότε εἰς τοὺς προμάχους τῆς Ὁρθοδοξίας, πιέζοντες, φυλακίζοντες και μυριοτρόπως δυναστεύοντες αὐτούς. Σύμπασα ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία κατεξανέστη κατὰ τῆς τοιαύτης τῶν Ἀυτοκρατόρων ἀσεβείας. Ἡ Ἐκκλησία Ἱεροσολύμων ἀπ' ἀρχῆς δὲν ἔπαυσε συμβουλεύουσα και ἐξορκίζουσα τοὺς Ἀυτοκράτορας νὰ παύσωσι τὸν κατὰ τῆς Ἐκκλησίας πόλεμον δι' ἐπιστολῶν Πατριαρχικῶν και Συνοδικῶν και τῆς ἀποστόλης πρὸς αὐτοὺς ἱερῶν ἀνδρῶν. Κατὰ τὴν δεινὴν ταύτην περίστασιν ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Βασιλείου² πρὸς τὸν Ἀυτοκράτορα Λέοντα τὸν Ἀρμένιον, ὁ Σύγκελλος Μιχαὴλ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἰωβ και τῶν δύο μαθητῶν του Θεοδώρου και Θεοφάνους. Ἀλλὰ και ὁ Λέων και ὁ διάδοχος αὐτοῦ Μιχαὴλ ὁ Τραυλὸς και ὁ υἱὸς αὐτοῦ Θεόφιλος ἐμμένοντες εἰς τὴν ἀσέβειαν αὐτῶν μυριοτρόπως κατεβασάνισαν τοὺς ἱεροὺς ἄνδρας φυλακίσαντες αὐτούς, ἕως ὅτου, θανόντος τοῦ Θεοφίλου, ἡ Εὐσεβὴς Ἀυτοκρατεῖρα Θεοδώρα κατέπαυσε τὴν εἰκονομαχίαν, ἐκδιώξασα και τὸν εἰκονομάχον Πατριάρχην Ἰωάννην, τὸν Ἰανῆν, ὡς ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων περιφρονητικῶς ἀπεκαλεῖτο.

¹ Α. Π. Κεραμέως, Ἀνάλεκτα Ἱεροσολυμ. Σταχυολ. τόμ. Δ'. σελ. 190.

² Γρηγορίου Παλαμᾶ, Ἱεροσολυμιάς σελ. υθ'.

Τότε, ὡς λέγει ὁ βιογράφος τοῦ Συγγέλλου Μιχαήλ, «πάντες ἀπέβλεπον ὡς εἰς Πατριάρχην πρὸς τὸν μέγαν τῆς εὐσεβείας ἀγωνιστὴν, τὸν πάνσοφον Μιχαήλ». Οἱ πάντες δὲ ἀπέβλεψαν πρὸς αὐτὸν «ὡς ἅ τε Σύγγελλον αὐτὸν ὄντα τῆς Ἁγίας Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν πόλεως καὶ σοφὸν τὰ θεῖα καὶ πολ-
λὰς ὑπομεμενηκότα ποινὰς καὶ μαστιγὰς ὑπὲρ Χριστοῦ καὶ τῆς Αὐτοῦ εἰκό-
νος, ὥστε τούτῳ προχειρισθῆναι τοὺς τῆς ἐκκλησίας οἴακας». Ἄλλ' ὁ Μιχαήλ, ἀείποτε ταπεινόφρων, ἠρνήθη νὰ δεχθῆ τὴν ὑψίστην ταύτην τιμὴν καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἐξελέγη ἕτερος, ἐπίσης ἱερός ἀνὴρ, ὁμολογητὴς καὶ αὐτός, ὁ Μεθό-
διος. Ἐν τούτοις ἡ Αὐτοκράτειρα Θεοδώρα καὶ ὁ υἱὸς αὐτῆς Μιχαήλ μὴ θέλοντες νὰ ἀποξενωθῶσι τοῦ ἱεροῦ τούτου ἀνδρὸς ἐτίμησαν αὐτόν, συνευ-
δοκοῦντος καὶ τοῦ Πατριάρχου, Σύγγελλον τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἀναδεί-
ξαντες συνάμα καὶ Ἡγούμενον τῆς μεγίστης Μονῆς τῆς Χώρας (τῆς νῦν Καχριε Δζαμισή), τὸν δὲ μαθητὴν καὶ συναγωνιστὴν αὐτοῦ Θεοφάνη ἀνύ-
ψωσαν εἰς τὸν περιδοξὸν Ἀρχιερατικὸν Θρόνον Νικαίας.

Ὁ Πατριάρχης Μεθόδιος, ἐνάρετος αὐτὸς καὶ εὐσεβής, ἠσθάνετο ἰδιαί-
τερον σεβασμὸν πρὸς τὸν ἱερόν αὐτοῦ Σύγγελλον, ὅπως πάντες οἱ Πατριάρχαι
οἱ ἔχοντες τὸ εὐτύχημα νὰ ἔχωσι παρ' αὐτοῖς τοιοῦτους γεραροὺς ἀνδρας.
«Ὁ Μεθόδιος, λέγει ὁ βιογράφος τοῦ Συγγέλλου Μιχαήλ, προσεῖχε τοῖς παρὰ
τοῦ Μιχαήλ λεγομένοις καὶ πρᾶττομένοις ὡς ἐκ Θεοῦ καὶ οὐκ ἐξ ἀνθρώπων
ἐνεργουμένοις».

Ὁ Σύγγελλος Μιχαήλ ἔζησε μέχρι βαθυτάτου γήρατος· ὡς δὲ ἅπας ὁ βίος
του ὑπῆρξε θαυμαστός, οὕτω καὶ ἡ τελευταία αὐτοῦ ὑπῆρξεν ὁσία· «ὅτε, λέγει
ὁ βιογράφος του, κατ' ἀποκάλυψιν θεῖαν ἐπλησίαζον αἱ ἡμέραι τοῦ θανάτου
αὐτοῦ καὶ δέκα μόνον ἡμέραι ὑπελείποντο αὐτῷ, ἀνήλθε πρὸς τὸν Πατριάρ-
χην Μεθόδιον φαιδρῶ τῷ προσώπῳ, ὥστε θεασάμενον αὐτὸν τὸν Πατριάρχην
εἰπεῖν πρὸς αὐτόν· «τίς ἡ φαιδρότης τοῦ προσώπου σου, τιμώτατε πάτερ;
οὐδέποτε γάρ σε τοιοῦτον τεθέαμαι» ἦν γὰρ ὁ ἅγιος ὠχρὸς τῇ ὄψει ἐκ τῆς
ἐγκρατείας καὶ ταπεινώσεως. Ὁ δὲ πρὸς αὐτόν καὶ πρὸς τὸ οὖς κατ' ἴδιαν
ἔφη «καὶ γάρ, μακαριώτατε καὶ Οἰκουμενικὴ διδάσκαλε, χαρῆναι καὶ εὐφραν-
θῆναι δεῖ ὅτι ὁ Κύριος καὶ Θεὸς Ἰησοῦς Χριστὸς προσκέκληκέ με τὸν ἀνάξιον
εἰς τὴν αὐτοῦ Βασιλείαν». Τότε ὁ Πατριάρχης παραλαβὼν αὐτόν· «ἀπέλθωμεν
δὴ εἶπε, μακαριώτατε, πρὸς τοὺς ὀρθοδόξους ἡμῶν βασιλεῖς ὅπως καὶ
αὐτοὶ ἐν ἀπολαύσει γένωνται τῶν ἁγίων εὐχῶν σου» καὶ παραλαβὼν αὐτόν
ὁ Πατριάρχης καὶ πρὸς τὸν ὀρθόδοξον καὶ Θεόστεπτον Ἀνακτα ἀνελθὼν
καὶ τὴν αὐτοῦ Θεοφιλῆ μητέρα Θεοδώραν, τὴν ὀρθόδοξον καὶ μεγάλην βασι-
λισσαν, ἀνέφερεν αὐτοῖς τὰ κατὰ τὸν Μιχαήλ οἱ δὲ ὀρθόδοξοι βασι-
λεῖς πίπτουσιν εἰς πόδας τοῦ σεβασμίου ἀνδρὸς εὐχὴν αἰτοῦντες
καὶ πρεσβείαν ποιεῖσθαι πρὸς τὸν τῶν ὄλων θεόν· καὶ δὴ συνταξάμενος τού-
τοις ὁ μέγας Μιχαήλ . . . ἀπῆλθε μετὰ τοῦ Πατριάρχου».

Πόσα συμπεράσματα ἀλλὰ καὶ πόσα διδάγματα δύναται ἀκριβῆς παρα-

τηρητής νὰ ἀρυσθῆ ἀπὸ τῆς ἀφελοῦς ταύτης διηγήσεως. Πόσον σεβασμὸν ἔτρεφον πρὸς τὸν Ἱερὸν Σύγκελλον ὃτε Πατριάρχης, προϋστάμενος αὐτοῦ, καὶ οἱ Ὁρθόδοξοι βασιλεῖς, ἡ εὐσεβὴς Θεοδώρα, ἀλλὰ καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ Μιχαήλ, κατὰ τῆς μνήμης τοῦ ὁποίου τόσα κατεφλυάρησαν οἱ κατὰ παραγγελίαν γράψαντες Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, ὅστις παντὶ τρόπῳ προσεπάθησε νὰ ἀμαυρώσῃ καὶ κηλιδώσῃ τὸν τόσον οἰκτρῶς ὑπὸ τοῦ πάππου αὐτοῦ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνοιο δολοφονηθέντα Αὐτοκράτορα, τὸν προστάτην καὶ ὡς ἄλλον πατέρα αὐτοῦ! Ἀλλὰ περὶ τούτου ἴσως ἐπανεέλθωμεν εἰς ἄλλην μελέτην ἡμῶν, ἣδη δὲ ἄς παρακολουθήσωμεν τὸν Πατριάρχην καὶ τὸν Σύγκελλον αὐτοῦ κατεχομένους εἰς τὴν βασιλικὴν αὐλήν.

«Ὁ Ἀγιώτατος Πατριάρχης παραλαβὼν τὸν Σύγκελλον μετ' αὐτοῦ ἀνῆλθεν εἰς τὸ αὐτοῦ κελλίον (Πατριαρχεῖον) καὶ δὴ παρακαλεῖ αὐτὸν μείναι ἐν αὐτῷ μέχρι τῆς ὠρισμένης αὐτῷ παρὰ τοῦ Θεοῦ τελευταίας ἡμέρας. Ὁ δὲ ὅσιος μὴ γινώσκων παρακούειν εἶξεν τῇ αὐτοῦ παρακλήσει καὶ ἦν σὺν αὐτῷ εὐφραϊνόμενος καὶ σχολάζων τῇ τε εὐχῇ καὶ νηστείᾳ καὶ ταῖς παννύχοις σιάσεσσι τε καὶ ἀγρυπνίαις. Μετὰ δὲ πέντε ἡμέρας πρὸ τῆς αὐτοῦ τελευταίας παρακαλεῖ τὸν Ἀγιώτατον καὶ Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Μεθόδιον ἀπολύσαι αὐτὸν εἰς τὴν αὐτοῦ Μονὴν πρὸς τὸ τελευτήσαι αὐτὸν ἐν τῷ αὐτοῦ κελλίῳ· ὁ δὲ οὐκ ἐβούλετο τούτου χωρισθῆναι, ἀλλ' ἐδέετο αὐτοῦ τελειωθῆναι ἐν τῷ αὐτοῦ κελλίῳ ἐν τῷ Πατριαρχείῳ. Ὁρῶν δὲ τὸν ἅγιον σφόδρα λυπούμενον καὶ ἀδημονοῦντα διὰ τὸ μὴ ἀπολύεσθαι αὐτὸν παρ' αὐτοῦ εἰς τὴν αὐτοῦ μονὴν καὶ μὴ θέλων λυπῆσαι αὐτὸν ἀπέστειλεν αὐτὸν μετὰ πάσης δορυφορίας, μετὰ παντὸς τοῦ ἱεροῦ τῆς ἐκκλησίας κλήρου μετὰ λαμπροῦ σχήματος»¹.

Καὶ ὁ ἕτερος τοῦ ἱεροῦ Συγκέλλου βιογράφος λέγει· «οὕτω εἰς μακρὸν γῆρας ἦδη καὶ ὁ μακάριος ἤλαυνε Μιχαὴλ περίπου τὰ πέντε καὶ ὀγδοήκοντα ἔτη γεγονός, καὶ τὴν ἐσχάτην ἐχώρει τοῦ βίου τρίβον, ἔδει δ' αὐτὸν καὶ στεφάνους ἀπολήψεσθαι τοὺς ἀξίους καὶ λαμπρὰ τὰ γέρα, ὧν ἕνεκα τοὺς γενναίους ἐκείνους καὶ μακροὺς ἔδραμεν ἄθλους. Ὀλυμπιονίκας μὲν γάρ, Ἑλλανοδίκαι ταῖς ἀξίαις ἀντιδόσεσιν ἡμείβοντο, τοὺς δὲ τῆς ἀρετῆς ἀθλητάς, ἀκηράτους ὁ ἀθλοθέτης θεὸς καταστέφει στεφάνοις!»²

Τινὲς ἔγραψαν³ ὅτι ὁ Σύγκελλος Μιχαὴλ ἐγένετο Πατριάρχης Ἱεροσολύμων, ἀλλ' ὡς εἶδομεν, ὁ Μιχαὴλ ἀπεβίωσεν ἐν Κωνσταντινουπόλει ὡς Σύγκελλος καὶ Ἡγούμενος τῆς Μονῆς τῆς Χώρας.

Τοῦ Συγκέλλου Μιχαὴλ ἀναφέρονται ἔργα τινὰ τούτων μνημονεύομεν

¹ Bulletin de l'Institut Archeologique Russe à Constantinople τόμ. ΙΑ' σελ. 228 - 259. Νέα Σιών 1925 σελ. 372.

² Bulletin, Ἔνθ' ἄν. σελ. 260-279.

³ Α. Κάσδαγλη, Ἑλληνικῆς λεξικογραφίας δοκίμιον, Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος τόμ. 7 (1918) σελ. 156.

«ἐγκώμιον εἰς τὸν Μέγαν Διονύσιον τὸν Ἀρειοπαγίτην»¹. Ἀνακρεόντειον ποίημα εἰς τὴν ἀναστήλωσιν τῶν σεπτῶν καὶ ἁγίων εἰκόνων². Μετάφρασιν ἐκ τῆς Ἀραβικῆς μικρῶν πραγματειῶν Θεοδώρου τοῦ Ἀβουκαρά κατὰ Μονοφυσικῶν, Θεοπασχιῶν, Ἰακωβιτῶν, Τριθεϊτῶν Ἀράβων καὶ Ἰουδαίων³. Πραγματεῖαν περὶ συντάξεως⁴ καὶ Λίβελλον περὶ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως⁵.

Μετὰ τὸν Μιχαὴλ ἄλλον Σύγκελλον τῶν Ἱεροσολύμων δὲν ἀπνητήσαμεν, ἀλλὰ τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι ἐξέλιπεν εἰς τὴν Μητέρα τῶν Ἐκκλησιῶν ὁ θεσμὸς τῶν Συγκέλλων· τοῦναντίον μάλιστα ὁ θεσμὸς οὗτος ἐξηκολούθησεν ἐπὶ πολὺ, ὡς θὰ ἴδωμεν εἰς τὸν κατάλογον τῶν οἰκῶν τοῦ θεοῦ ἢ Μοναστηρίων (commemoratoriis de casis dei vel monasteriis) τὸν συνταχθέντα ἐν ἔτει 806 ὑπὸ τοῦ Γάλλου Μοναχοῦ τοῦ τάγματος τοῦ Ἁγίου Βενεδίκτου τῇ διαταγῇ Καρόλου τοῦ Μεγάλου, ἀναγινώσκομεν ὅτι ἐν τῷ Παναγίῳ τάφῳ διηκόνουν πρεσβύτεροι ἑννέα, διάκονοι δεκατέσσαρες, ὑποδιάκονοι ἕξ, κληρικοὶ κανονικοὶ εἴκοσι τρεῖς, φύλακες, οὓς καλοῦσι φραγγελίτας, δεκατρεῖς, μοναχοὶ τεσσαράκοντα, λαμπαδηφόροι, ὅσοι μετὰ κηρῶν προηγουῖνται τοῦ Πατριαρχοῦ, δώδεκα, Πατριαρχικοὶ λειτουργοὶ δέκα ἑπτὰ, ἐπιστάται δύο, λογισταὶ δύο, γραμματεῖς δύο, φύλακες πρεσβύτεροι δύο, οἵτινες συνεχῶς φυλάττουσι τὸν τάφον τοῦ Κυρίου ἐν τῷ Κρανίου τόπῳ εἰς, ἐν τῷ ποτηρίῳ τοῦ Κυρίου δύο, ἐν τῷ Σουδαρίῳ δύο, διάκονος εἷς, Σύγκελλος εἷς, ὅστις ὑπὸ τὸν Πατριαρχὴν τὰ πάντα διέπει, οἰκονόμοι δύο, Θεσαυροφύλαξ εἷς (ἀρχαιότερον ὑπῆρχε καὶ Σταυροφύλαξ) εἷς φυλάττων τὰ Βαπτιστήρια, θυρωροὶ ἑννέα. Τὸ σύνολον 150 ἐκτὸς τριῶν Ξενοδόχων. Ἐν τῇ Ἁγίᾳ Σιών πρεσβύτεροι καὶ κληρικοὶ δέκα ἑπτὰ, ἐκτὸς τῶν τῷ Θεῷ ἀφιερωμένων⁶.

Καὶ ταῦτα μὲν κατὰ τὸν 9^{ον} αἰῶνα, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν 10^{ον} ὑπῆρχεν ὁ Σύγκελλος. Εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Α. Π. Κεραμέως δημοσιευθὲν⁷ Τυπικὸν τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις Ἐκκλησίας, ὅπερ ἐγράφη κατὰ τὸ ἔτος 1122 κατὰ προσταγὴν τοῦ εὐλαβοῦς Γεωργίου Ἀρχοντος καὶ Κριτοῦ τῆς Ἁγίας Πόλεως

¹ Δοσιθέου, Περί τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις Πατριαρχευσάντων τόμ. Β'. σελ. 694 Κρουμβάχερ, Ἱστορία τῆς Βυζαντινῆς λογοτεχνίας τόμ. Α. σελ. 331 (μετάφ. Γ. Σωτηριάδου).

² Κρουμβάχερ, Ἐνθ' ἄν. τόμ. Β'. σελ. 631.

³ Κρουμβάχερ, Ἐνθ' ἄν. τόμ. Α'. σελ. 134.

⁴ Α. Κάσδαγλη, Ἐνθ' ἄν. Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος 1918 σελ. 156.

⁵ Ι. Σακελλίωνος, Μιχαὴλ Συγκέλλου Ἱεροσολύμων Λίβελλος περὶ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως. Πατριαρχικὴ Βιβλιοθήκη σελ. 65.

⁶ Ἀρχιμ. Καλλιόστου, Οἱ ἅγιοι τόποι ἐν Παλαιστίνῃ καὶ τὰ ἐπ' αὐτῶν δίκαια τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους Νέα Σιών τόμ. Κ 364, 550, 555 Διοκαιοσαρείας Ἀριστάρχου, Γαβριὴλ ὁ Σεβήρος μητροπολίτης Φιλαδελφείας, Νέα Σιών ΚΒ'. 200.

⁷ Α. Παπαδοπούλου Κεραμέως, Γεώργιος κριτῆς τῆς Ἁγίας Πόλεως καὶ μέγας σκευοφύλαξ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως, Ἱεροσολυμιτικὴ βιβλιοθήκη, τόμ. Γ'. σ. 366.

και Σακελλίου χαρτοφύλακός τε και μεγάλου Σκευοφύλακος τῆς Ἀγίας τοῦ Θεοῦ ἡμῶν Ἀναστάσεως, ὅπερ ὁμως δύναται νὰ ἀναχθῆ, κατὰ τὸν Κεραμέα, εἰς τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ δεκάτου αἰῶνος, ἀντεγράφη δὲ μόνον τῷ 1122, ἀναφέρεται ὅτι ἐν τῷ κλήρῳ τοῦ Ἀγίου Τάφου ὑπῆρχον Πατριαρχικοί Ἄρχοντες δέκα ἐπτὰ, εἰς Σκευοφύλαξ, εἰς Σύγκελλος, δύο χαρτοφύλακες, δύο πραιπόσιτοι, δέκα τέσσαρες διάκονοι, ἕξ ὑποδιάκονοι, ἕξ κανονικοὶ κληρικοὶ (clericici canonici) εἴκοσι τρεῖς φύλακες, οὓς καλοῦσι φραγγελίτας και οὐκ ὀλίγοι ἄλλοι διακονηταί.

Και εἶχε μὲν εἰς τὰ ἄλλα Πατριαρχεῖα ὁ Σύγκελλος, ὡς εἶδομεν, μεγάλην σημασίαν διατελῶν ὁ σύμβουλος και βοηθὸς τοῦ Πατριάρχου, ἀλλ' εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Ἱεροσολύμων ἡ συνεργασία αὐτοῦ μετὰ τοῦ Πατριάρχου ἦτο ἀπαραίτητος. «Δεῖ εἶδέναι ὅτι ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων οὔτε κρίσιν ἐξάγει ἐκκλησιαστικὴν ἢ δημοτικὴν, οὔτε τι ἄλλο ποιεῖ χωρὶς Συγκέλλου», ὅπου βεβαίως πλέον πρόκειται περὶ Πρωτοσυγκέλλου και δὴ Μητροπολίτου Πρωτοσυγκέλλου και οὐχὶ μόνον ἑνός, ἀλλὰ τεσσάρων τοιούτων ἐκ περιτροπῆς συνεδριάζόντων μετὰ τοῦ Πατριάρχου. «Ἔστι δὲ ὁ Λύδης, ὁ Ἰόπης, ὁ Νεαπόλεως και ὁ Ἅγιος Ἰορδάνου, ὃν ἕκαστος προσκαρτερεῖ ἀδιαλείπτως μετὰ τοῦ Πατριάρχου νύκτωρ και μεθ' ἡμέραν τρεῖς μῆνας. Εἶτα λαβὼν παράθεσιν εἰσέρχεται εἰς τὴν ἐκκλησίαν αὐτοῦ και ἔρχεται ἄλλος και προσκαρτερεῖ τῷ Πατριάρχει ὁμωρόφιος και ὁμόστεγος καθὼς και ὁ πρῶτος και οὗτω ποιοῦσιν ἀμοιβαδόν, εἰς τὰ τοῦ ἑτέρου διαδεχόμενος, ἕως οὗ πληρωθῆ ὁ χρόνος, και πάλιν ἄρχονται, ἡ δὲ διοίκησις τοῦ προσμένοντος Ἀρχιεπισκόπου και τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ και τῶν ἀλόγων αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ Πατριαρχείου γίνεται ἅπασα»¹.

Ὑπεγραμμίσασμεν τὸ Ἀρχιεπισκόπου, διότι μᾶς ἐνθυμίζει τὸ σύστημα τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου Ἀντιοχείας, καθ' ὃ, ἐκτὸς δύο λιτῶν ἀρχιεπισκόπων Συγκέλλων ἀποστελλομένων εἰς πρεσβείαν και ἄλλας ἀποστολάς, ὑπῆρχον και ἐπτὰ Ἀρχιεπίσκοποι Σύγκελλοι ἐπαρχιώται, οἱ ὅποιοι, πιθανόν, ὡς και οἱ ἐν Ἱεροσολύμοις συνάδελφοι αὐτῶν, ἐκ περιτροπῆς νὰ παρήδρευον παρὰ τῷ Πατριάρχει, ἐνεργοῦντες τὴν τρέχουσαν Πατριαρχικὴν ὑπηρεσίαν, τῶν Μητροπολιτῶν τῆς μιᾶς και τῆς ἄλλης ἐκκλησίας λαμβανόντων μόνον μέρος εἰς τὰς μεγάλας ἢ τὰς ἐπαρχιακάς λεγομένας Συνόδους, καθ' ὅς ἐλύοντο τὰ διάφορα γενικὰ ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα.

Νομίζομεν ὅτι σὺν τῷ χρόνῳ ὁ ἀριθμὸς τῶν μετὰ τοῦ Πατριάρχου συνεδριάζόντων Συγκέλλων ἐκ τεσσάρων περιορίσθη εἰς ἕνα μόνον, τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἰορδάνου, διότι, ἐνῶ περὶ τῶν ἄλλων Ἀρχιεπισκόπων ὡς περὶ Συγ-

¹ Codex Biblioth. Publ. Petropol. N° 716 XVI. Μητροπολίτου Παραμυθίας και Πάργας Ἀθηνᾶγορα, Ὁ Θεσμός τῶν Συγκέλλων ἐν τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριαρχεῖ. Ἐπετηρίς Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν τόμ. 4 (1927) σελ. 22, Νέα Σιών τόμ. ΚΒ' σελ. 311.

κέλλων, οὐδὲν πλέον ἀναφέρεται εἰς μεταγενεστέρας παραδόσεις, τὸναντίον περὶ τοῦ Ἰορδάνου ἔχομεν ῥητὴν μαρτυρίαν. Οὕτως ἔν τινι ὀπωσδήποτε ἀρχαίῳ τυπικῷ, δημοσιευθέντι ἐν τῇ πτ'. σελίδι τῆς Ἱεροσολυμιάδος τοῦ Γρηγορίου Ἱεροδιακόνου τοῦ Παλαμᾶ (ἐν ὑποσημειώσει) ἀναγινώσκομεν: «Ἡ Ἁγία τριάς ἤτοι ὁ Ἅγιος Ἰορδάνης ποταμὸς τὸ σύνορον αὐτῆς πᾶσα ἡ περίχωρος τοῦ Ἰορδάνου ἕως τῆς Ἁγίας Βηθλεὲμ καὶ ἕως τοῦ μεγάλου βουνοῦ τοῦ ἀνά μέσον ταύτης ἐνορίας καὶ τῆς Νεαπόλεως, ἔχει δὲ ὑφ' ἑαυτὴν καὶ τὴν πόλιν Ἱερικῶ. Ἔστι δὲ συνήθεια παλαιὰ ἵνα ἔχη τὴν διοίκησιν αὐτῆς ἀπὸ τῶν μοναστηρίων τῆς ἐρήμου τοῦ Ἰορδάνου ἔχει ἔτι καὶ ἀξίωμα Πρωτοσυγκέλλου καὶ εἶναι ἀντιπρόσωπος τοῦ Πατριάρχου».

Ἄλλὰ τὸ σύστημα τῶν Ἀρχιερέων Συγκέλλων ἔπαυσε καὶ αὐτό, ὁ δὲ Πρωτοσύγκελλος, ὁ Πρεσβύτερος, ἀντικατέστησε καὶ πάλιν παρὰ τῷ Πατριάρχῃ τοὺς παρεισάκτους Μητροπολίτας. Πότε ὁμοῦ συνέβη τοῦτο ἀγνοοῦμεν, ἐπακριβῶς γινώσκομεν ὁμοῦ ὅτι περὶ τὸ 1453 ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων εἶχε καὶ πάλιν τὸν ἰδιαιτερόν του Πρωτοσύγκελλον. Ὅταν δὲ ἐπὶ τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Ἰωακείμ κατὰ τὸ ἔτος 1453 κατέπεσεν ἐκ σεισμοῦ ὁ τροῦλλος τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως, ὁ Πατριάρχης ἀπέστειλεν εἰς Ῥωσίαν πρὸς συλλογὴν ἐλεῶν τὸν Πρωτοσύγκελλον αὐτοῦ Ἰωσήφ, ἀδελφὸν αὐτοῦ, ὅστις κατὰ τὴν ἐν Ῥωσίᾳ διαμονὴν του ἐψηφίσθη Μητροπολίτης Καισαρείας, τῇ αἰτήσει δὲ τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων ἐχειροτονήθη Ἀρχιερεὺς ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Ῥωσσίας Θεοδοσίου¹.

Ἀναμφιβόλως, ὡς εἰς τὰ ἄλλα Πατριαρχεῖα, οὕτω καὶ ἐν Ἱεροσολύμοις ὁ Πρωτοσύγκελλος κατεῖχεν ἐν τῇ Πατριαρχικῇ Αὐλῇ τὴν πρώτην θέσιν μεταξὺ τῶν ἄλλων ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν. Ὁ Πατριάρχης Χρυσάνθος ὁ Νοταρᾶς, πρὶν ἢ χειροτονηθῆ Καίσαρείας, ἦτο Πρωτοσύγκελλος τοῦ Πατριάρχου καὶ ἄλλοι μετ' αὐτόν. Ἄλλ' ἀπὸ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ἂν μὴ καὶ πρότερον, ἐν Ἱεροσολύμοις τὸ ἀξίωμα τοῦ Πρωτοσυγκέλλου κατέστη ὑποδεέστερον, τοῦ Ἀρχιμανδρίτου ὑποσκελίσαντος τὸν Πρωτοσύγκελλον.

Περαίνοντες τὴν σύντομον ταύτην μελέτην ἡμῶν παρατηροῦμεν ὅτι τόσον ἐν τῷ Πατριαρχεῖῳ Ἱεροσολύμων ὅσον καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις τὸ ἀξίωμα τοῦ Συγκέλλου ἢ Πρωτοσυγκέλλου, ἀφοῦ ἔφθασεν εἰς τὴν ὑψίστην αὐτοῦ ἀκμὴν, σὺν τῷ χρόνῳ ἀπώλεσε τὴν πρώτην αὐτοῦ σημασίαν καταντῆσαν ἀπλοῦν ἐκκλησιαστικὸν ὀφφίκιον, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ τοῦ Μεγάλου Πρωτοσυγκέλλου τοῦ Οἴκουμενικοῦ Θρόνου τοῦ μέχρι χθὲς ἔτι διατηροῦντος μέρος

¹ Ἀρχιμ. Καλλίστου, Ἡ θέσις τῶν Ἑλλήνων ἐν τοῖς Ἁγίοις τόποις μεταξύ διαφόρων Χριστιανικῶν ἐθνῶν κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα. Νέα Σιών, τόμ. ΚΒ' σελ. 392. Ἐν τῇ περιγραφῇ τῆς ἐκλογῆς ὡς Πατριάρχου Ῥωσσίας τοῦ Φιλαρέτου πατρός τοῦ Αὐτοκράτορος Μιχαήλ, ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Θεοφάνους ἀναφέρεται ἐν τῇ συνοδείᾳ τοῦ Πατριάρχου καὶ ὁ Πρωτοσύγκελλος αὐτοῦ, ὅστις μάλιστα ἔδωκε τὸ μήνυμα εἰς τὸν νέον Πατριάρχην.

τῆς προτέρας αὐτοῦ αἵγλης καὶ λαμπηδόνης καὶ ἑξακολουθοῦντος ἔτι νὰ εἶναι ἡ δεξιὰ χεὶρ, τὸ ὄμμα καὶ ἡ ἀκοή τοῦ Πατριάρχου, ὁ συναθλητὴς καὶ συναγωνιστὴς αὐτοῦ. Ἐλπίζομεν δὲ ὅτι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, ἐν γενεαῖς γενεῶν, οἱ Μεγάλοι Πρωτοσύγκελλοι, μνήμονες τῶν ἀρετῶν τῶν σεπτῶν προκατόχων αὐτῶν θὰ φιλοτιμῶνται νὰ μὴ ὑστερήσωσιν ἐκείνων, ἀλλὰ θὰ κρατήσωσιν ὑψηλὰ τὴν σημαίαν τῆς ἐκκλησίας κατὰ τὴν ἐπιθανάτιον παραγγελίαν τοῦ ἀπὸ Μεγάλων Πρωτοσυγκέλλων ἀοιδίου Μεγάλου Πατριάρχου Ἰωακείμ Γ' τοῦ Μεγαλοπρεποῦς.

Πρὸς ὀλοκλήρωσιν τοῦ ἔργου ἡμῶν περὶ τοῦ Θεσμοῦ τῶν Συγκέλλων ὑπολείπεται ἔτι τὸ πέμπτον καὶ τελευταῖον μέρος τῆς μελέτης μας «Οἱ Γνωστοὶ Μεγάλοι Πρωτοσύγκελλοι μετὰ τὴν Ἀλωσιν», ὅπερ σὺν Θεῷ θὰ δημοσιεύσωμεν τὸ προσεχὲς ἔτος. Ἐνταῦθα σημειοῦμεν ὀλίγας μόνον λέξεις περὶ τοῦ Θεσμοῦ τούτου ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Ῥώμης, ἐν τῇ ὁποίᾳ κατὰ τοὺς ἀρχαιότερους αἰῶνας, ὡς ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ὑπῆρχον οἱ Ἀρχιδιάκονοι ἀνελθόντες εἰς μεγίστην περιωπὴν ἐν ἀρχῇ, οἱ Πρωτοπρεσβύτεροι, Νοτάριοι, οἱ Πριμικήριοι τῶν Νοταρίων, Secundicerii (Δευτεράριοι), Primi defensores, theseaurarii, sacelarii, comenculatores, scriuarii, Rectores, καὶ Syn celli, οἱ ὅποιοι ἐλέγοντο ἐπίσης Concelanei, cellulani, Concellitae, Cellularii, domestici, κυρίως δὲ consiliarii intimi = οἰκειότατοι σύμβουλοι.

Ὁ εἰς Ἀγγλίαν ἀποσταλὴς Αὐγουστίνος ἦτο Σύγκελλος τοῦ Πάππα Γρηγορίου τοῦ Μεγάλου (590 - 604), ὅστις πιθανὸν νὰ ἦτο καὶ ὁ πρῶτος λαβὼν τὸ ὄνομα καὶ ἀξίωμα τοῦτο¹. Μετ' αὐτὸν ἐπὶ πολὺ ὑπῆρχον οἱ Σύγκελλοι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Ῥώμης κατέχοντες ἐξαιρετικὴν θέσιν, οἱ ὅποιοι, ὡς ἄκας ἀπεστέλλοντο εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸς τοὺς Αὐτοκράτορας καὶ Πατριάρχας ἀπῆλανον μεγάλης τιμῆς, προκαθεζόμενοι τῶν ἄλλων ἐν ταῖς Πατριαρχικαῖς Συνελεύσεσιν, ἐν δὲ τῇ Αὐτοκρατορικῇ τραπέζῃ, κατὰ τὸ ἐπίσημον Πρωτόκολλον τῆς Αὐλῆς, καταλαμβάνοντες θέσιν ἐν τῇ πρώτῃ τραπέζῃ ὑπεράνω παντὸς Συγκέλλου καὶ Μαγίστρου. Ἀφ' οὗτος ὁμως παρουσιάσθησαν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Ῥώμης οἱ Καρδινάλιοι Διάκονοι, καὶ εἶτα οἱ Καρδινάλιοι Πρεσβύτεροι, οἱ Σύγκελλοι μικρὸν κατὰ μικρὸν ὑποχωρήσαντες ἐξέλιπον καθ' ὀλοκλήριαν.

¹ Ἐν Παραμυθίᾳ τῇ 17 Νοεμβρίου 1930

† ΠΑΡΑΜΥΘΙΑΣ ΚΑΙ ΦΙΛΙΑΤΩΝ ΑΘΗΝΑΓΟΡΑΣ
Ὁ ἀπὸ Μεγάλων Πρωτοσυγκέλλων.

¹ Du Cange, Gloss. med. Graec. τόμ. Β' 1470 - 1472, Anastasii Bibliothecarii, Historia ecclesiastica et vitae Pontificum. Ἐκδοσις Βενετίας. Εὐαγγελικὸς Κῆρυξ Α. 315.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

5000

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

00700051199

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ